

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
PEDAGOGICKÁ FAKULTA
Katedra školní a sociální pedagogiky

Využití projektu pro volnočasové aktivity

Diplomová práce

Vypracovala: Soňa Brettová

Vedoucí diplomové práce: PhDr. Jiřina Pávková

Rok: 2006

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma "Využití projektu pro volnočasové aktivity" vypracovala samostatně a použila jen prameny a literaturu, které cituji a uvádím v příložené bibliografii.

V Praze dne 23. 4. 2006

Obsah

1. Teoretická část

1.1. Pedagogická část

1.1.1. Vznik učiva

1.1.2. Vznik učiva

1.1.3. Tworbu učiva

1.1.4. Tržba učiva

1.1.5. Výběr učiva

1.1.6. Role učiva

1.1.7. Propagace učiva

1.1.8. Podpora učiva

1.1.9. Vznik učiva

1.2. Historická část

Poděkování

Na tomto místě bych chtěla poděkovat vedoucím své diplomové práce DhDr. Jiřině Pávkové za metodické vedení, cenné rady a připomínky.

1.2.3. Odbyl učiva

1.2.4. Problémy učiva

1.2.5. Průběh učiva

1.2.6. Náklady učiva

Obsah

Úvod	6
1 Teoretická část	8
1.1 Pedagogická část	8
1.1.1 Výukový projekt a projektová metoda	9
1.1.2 Vznik a historie projektové metody	11
1.1.3 Tvorba projektu	12
1.1.4 Třídění projektů	15
1.1.5 Výhody a nevýhody projektového vyučování	17
1.1.6 Role vychovatele, učitele a žáka	20
1.1.7 Projektové vyučování a výuka dějepisu	22
1.1.8 Pedagogika volného času	25
1.1.9 Vznik skautingu ve světě a v Čechách	30
1.2 Historická část	33
1.2.1 Protektorát Čechy a Morava	34
1.2.2 Zastupující říšský protektor Reinhard Heydrich	35
1.2.3 Odboj	38
1.2.4 Problematika paravýsadků	39
1.2.5 Provedení atentátu	41
1.2.6 Následky atentátu a jeho význam	43

2	Návrh projektu "Atentát 2007"	45
2.1	Cíle projektu	45
2.2	Prostředky	46
2.3	Pravidla a popis hry	46
2.3.1	Hodnocení parašutistů	47
2.4	Časový harmonogram	48
2.4.1	ZÁŘÍ	48
2.4.2	ŘÍJEN	50
2.4.3	LISTOPAD	51
2.4.4	PROSINEC	51
2.4.5	LEDEN	53
2.4.6	ÚNOR	53
2.4.7	BŘEZEN	54
2.4.8	DUBEN	55
2.4.9	KVĚTEN	56
2.4.10	ČERVEN	57
3	Závěr	58
4	Použitá literatura	60
5	Přílohy	64
5.1	Seznam příloh	64

Úvod

V roce 2003 uspořádalo 96. skautské středisko Scarabeus z Prahy 10 třídní hru po Praze "Atentát na Heydricha". Hra byla určena pražským skautským oddílům a jejím cílem bylo seznámit účastníky s životem za protektorátu a s jednou z nejvýznamnějších a zároveň nejkontroverznějších událostí našich novodobých dějin - atentátem na zastupujícího říšského protektora Reinharda Heydricha¹.

Úspěch uspořádané akce, po kterém nám nabídl spolupráci Svaz parašutistů - veteránů, nás dovedl k myšlence uspořádat v roce 65. výročí atentátu na Heydricha (tedy ve školním roce 2006/2007 - atentát byl proveden v květnu roku 1942) celoroční hru na toto téma. Akce by opět měla být určena (nabídnuť) skautským oddílům jako doplněk jejich celoroční činnosti. Prostřednictvím internetu bude možné akci v omezené míře nabídnout i menším skupinkám či jednotlivcům z řad veřejnosti, mimopražským skautským oddílům či jiným organizacím, které se starají o náplň volného času dětí a mládeže. Akci jsme se rozhodli pojmout jako celoroční projekt, jehož vytvořením, zpracováním a metodikou se bude má diplomová práce zabývat. Jádrem projektu je samozřejmě reálná historická událost, ale jednotlivé části projektu se budou zabývat získáváním znalostí z různých oborů, propojením se "skautskou" praxí, a především komunikací a spoluprací mezi jednotlivými účastníky, oddíly a skupinami. Vzhledem k celkové náročnosti projektu jsme se rozhodli zaměřit na mládež starší 14 let. Tedy většinou na ty, kteří ve skautských oddílech zastávají funkce rádců a podrádců², jsou členy roverských kmenů³, popřípadě se začínají podílet na vedení oddílu. Tuto věkovou skupinu, která klasickému "skautskému" programu již odrůstá, bývá problém v oddílech udržet. V mnoha oddílech chybí kvalitní roverský program, mládež se

¹Více na: http://orongo.cz/hry/Hry_Atentat.php

²Ve skautských oddílech funguje tzv. družinový systém - družina je skupina cca 5-8 mladších dětí vedená rádcem.

³Roveri - starší skauti, dospívající, program je uzpůsoben jejich věku, více níže v textu.

začíná zajímat o obory, které ne všechny oddíly mohou či chtějí do programu zahrnout (horolezectví, historický šerm, vysokohorská turistika, ...).

Navrhovaný projekt by tedy měl mládež nejen seznámit s důležitým obdobím naší historie, ale i pomoci oddílům s doplněním programu k jejich běžné celoroční činnosti. Kromě toho má projekt samozřejmě nejen dimenzi vzdělávací, ale i výchovnou. Myslím, že většina dnešní mládeže souhlasí s bojem proti jakýmkoli totalitním systémům, cílem tohoto projektu je však i ukázat jaké překážky museli odbojáři překonat, aby dokázali dostat svému přesvědčení.

V úvodu by se jistě hodilo vysvětlit jaký vztah mám ke skautskému hnutí a zmiňovanému středisku. V dubnu roku 1991 jsem vstoupila do dívčího skautského oddílu Hesperia. Od podzimu roku 1996 se aktivně podílím na jeho vedení, roku 2001 jsem se stala jeho hlavní vedoucí. Přestože náš oddíl vznikl v únoru roku 1990, navazuje na bohatou historii a tradice. V roce 1968 vznikl dívčí skautský oddíl Srdce při skautském středisku Stezka, po zákazu činnosti Junáka přešel nejprve do Pionýrské organizace, pak do ČSTV⁴, kde fungoval v TJ Vršovice jako turistický oddíl mládeže (TOM). Od října roku 1978 pracovala u dívčího oddílu TOM 5069 "Srdce" chlapecká družina Havranů, ze které se postupem času vyvinul samostatný chlapecký oddíl "Cariboo" (TOM 5096). V prosinci 1989 se oba oddíly zapojily do obnovované činnosti Junáka, po Novém roce vzniklo z těchto dvou oddílů 96. skautské středisko Scarabeus.

Po celou dobu existence oddílu Hesperia aktivně spolupracujeme s chlapeckým oddílem Orongo, který je též součástí střediska Scarabeus. Kromě pravidelných schůzek a výprav pořádáme lyžařské výcviky a letní tábory, kam již osm let jezdím též jako zdravotník. Pravidelně se snažíme pořádat různé akce pro starší členy oddílů, jedná se o víkendy na horách, hry po Praze, letní putování po českých horách, atd. Hru Atentát na Heydricha jsme poprvé uspořádali pro starší členy (rovery) našeho střediska na podzim roku 1999, podruhé jsme se k ní odhodlali pro více oddílů (nejen roverských) na podzim roku 2003. Do příprav byly v obou případech zapojeni všichni vedoucí, tedy i já, zajišťovali jsme ubytování, půjčení kostýmů, stravování, grafické práce, ošetření účastníků a samozřejmě protihráče parašutistů - gestapo.

---

⁴Československý svaz tělesné výchovy

1 Teoretická část

1.1 Pedagogická část

Aby se pedagog mohl správně rozhodnout jakou vyučovací a výchovnou metodu zvolí, aby dokázal pružně reagovat a mohl při plánování výuky využívat většího množství činností, musí vědět jaké vyučovací metody jsou mu k dispozici, jaké jsou přednosti těchto metod, k jakým účelům mu každá z nich může sloužit, jak každou z nich využívat v praxi¹. Jednoznačně nelze říci, která z učebních metod je nejlepší, nebo, že nějaká z nich je vyloženě špatná. Výběr vhodných metod záleží na probíraném tématu a instituci, kde výchova a vzdělávání probíhá, ale i na osobnosti pedagoga samotného, na tom, které metody mu vyhovují. Výběr ovlivňují i současné pedagogické trendy, to, co je "moderní". Faktografické znalosti a vědomosti, které byly znakem učence minulých let, nově pojatý životní styl vytlačuje do pozadí. Lépe se uplatňují lidé, kteří jsou spíše schopni samostatně přemýšlet, vymýšlet nové věci, informace vyhledávat, třídít, zužitkovat, pracovat v týmu. Frontální výklad nové látky přestává být považován za efektivní a upřednostňuje se skupinová práce a kooperativní vyučování. Ne všechny metody jsou vhodné pro všechny instituce a věkové skupiny (prvnáčky nezaujme výkladem o používání samohlásek, atd.).

Stejně tak jako do školství i do volného času se promítají soudobé pedagogické trendy. Vždy existují činnosti, které jsou populární, v dané době moderní. Z pestrého spektra metod, se dají ve výchově ve volném čase využít všechny, zvláštní důraz je kladen na využití aktivizujících metod.²

¹Petty, G. Moderní vyučování. 1996.

²Hájek, B.; Hofbauer, B.; Pávková, J. Pedagogika volného času. 2003.

1.1.1 Výukový projekt a projektová metoda

V následujících kapitolách se budu zabývat projektovou metodou zcela obecně, ta se nevztahuje jen ke školnímu prostředí, ale i k jiným oblastem výchovy, pro zjednodušení budu v následujícím textu používat slova žák a učitel pro všechny účastníky projektů.

Vědomosti se při vstupu do školy začínají dělit do různých vyučovacích předmětů, věd, které na první pohled nemají s životem mimo školní lavice nic společného. Často chybí propojení mezi teorií a praxí, ukázka použití dané vědomosti, úkonu v reálném životě. Mimo školu je naopak nutné umět všechny vědomosti a obory propojit, kombinovat. Pro vyřešení konkrétního úkolu, situace v životě, práci, je ale většinou potřeba znalostí z více než pouze jednoho oboru a to klasické školní vyučování nejen neučí, ale mnohdy ani neakceptuje. Projektová metoda naopak vychází z teorie, že předmětem poznání by mělo být to, co má prakticky využitelný dopad. Žák se učí prostřednictvím řešení problémových situací spojených s vyhledáváním informací a sebevzděláním. Klíčový moment je moment osobní zkušenosti žáka, jeho vlastní iniciativy a zájmu³. Základem školního vzdělání by tedy měly být zkušenosti, ne předem stanovená témata⁴. Je proto lepší jedno téma probrat do důsledku, než vše, ale povrchně⁵.

Hlavní myšlenkou projektů a projektového vyučování je koncentrace učiva. *"Učivo se koncentruje na bázi užitečnosti a v určitých souvislostech jdoucích odněkud někam"*.⁶ Koncentrace je soustředění látky kolem určitého ústředního "motivu", "jádra", či "základní ideje". Tato "jádra" mohou být zcela obecná témata jako např. železnice, cestování, divadlo, dále mohou být "jádra" inspirovaná nějakým konkrétním podnětem - návštěva výstavy, povodeň, blížící se Vánoce. "Jádrem" může být i řešení daného problému, neznámé - např. jak dělat školní časopis, jak nejlépe napsat seminární práci. Poslední možností "jádra" je výchovně vzdělávací cíl, tento typ se užívá tam, kde se primárně uvažuje o žáadoucí změně osobnosti žáka, teprve sekundárně o obsazích, tematizaci.⁷

"Projektové vyučování je založeno na řešení komplexních teoretických a praktic-

³Valenta, J. a kol. Pohledy. Projektová metoda ve škole a za školou. 1993.

⁴Kantorková, H. Pedagogická tvořivost studentů učitelství. 2000.

⁵Žanta, R. Projektová metoda. 1934.

⁶Valenta, J. a kol. Pohledy. Projektová metoda ve škole a za školou. 1993, s. 5.

⁷Valenta, J. a kol. Pohledy. Projektová metoda ve škole a za školou. 1993.

kých problémů na základě aktivní činnosti studentů".⁸ Je to jedna z nejdůležitějších metod podporujících motivaci žáků a kooperativní učení. "Při této metodě neshrnuje učitel vědomosti a nehledá teprve potom, jak jich užít: počíná užitím a shledává vědomosti".⁹ Pro učitele to ale neznamená ulehčení práce. Rozhodně se nejedná o výchovu stylu laissez faire, kdy je žákům dána úplná volnost.¹⁰ Cíl projektu je jednoznačně určen a od žáků se očekává, ať už se k cíli doberou jakkoliv, aktivita, spolupráce a komunikace, jinak jejich činnost nemůže být úspěšná. Naučit se kooperaci je o to důležitější, že je klíčovým fenoménem pro dnešní společenské podmínky.¹¹

Projektová metoda tedy navozuje cílenou, dobře promyšlenou a organizovanou učební činnost, která vyhovuje jak potřebám a zájmům žáka, tak pedagogickým rozhodnutím učitele. Tato činnost rozvíjí nejen intelekt, ale je zaměřena i prakticky, směřuje k upotřebitelnosti v životě. Tato aktivita, koncentrovaná kolem základní ideje přináší změny v celku osobnosti žáka cestou zkušenosti.¹² Pro její realizaci je nutná žákova spoluzodpovědnost za vykonávanou činnost a posílení důvěry mezi učitelem a žákem, že získané znalosti mají dopad na praktická řešení situací.¹³ Projekt ve vyučování využívá propojení znalostí, informací z různých předmětů. Žáci jsou vedeni k vlastním praktickým činnostem (vyhledávání pramenů, poznávání postupů při řešení problémů, pozorování, výklad a interpretace pramenů a podkladů). Učivo není předloženo soustavnou slovní informací.¹⁴

Cílem projektového vyučování je tedy nejen zvládnout probíranou látku, ale i získat dovednosti, jak získávat a zpracovávat informace, uplatnit individuální aktivitu, tvořivost, kritičnost při hodnocení informací. Pro vytvoření projektu je nutné mít konkrétní podklad a zamyslet se nad přínosem tématu pro děti. Projekty nejsou samospasitelné, vyučování pouze doplňují, rozvíjí. Tento způsob vyučování nadto vyžaduje jiné, specifické uspořádání učiva a organizaci činnosti žáka, než je ve škole obvyklé.¹⁵

⁸Kantorková, H. Pedagogická tvořivost studentů učitelství. 2000, s. 78.

⁹Průcha, J. Moderní pedagogika. 2002.

¹⁰Žanta, R. Projektová metoda. 1934.

¹¹Kašová, J. 60 let fakultní základní školy Obrátců 1938 - 1998. 1998.

¹²Valenta, J. a kol. Pohledy. Projektová metoda ve škole a za školou. 1993, s. 4.

¹³Jirásková, V. Učíme o nás a Evropě. 2000.

¹⁴Projektové vyučování v chemii : 1. studentská konference - krátkodobé přírodovědné výukové projekty. 2001.

¹⁵Projektové vyučování v chemii : 1. studentská konference - krátkodobé přírodovědné výukové projekty. 2001.

Práce na projektech, hry, soutěže, vycházky, výlety, a veřejná vystoupení jsou pro vychovávané velmi přitažlivé a zajímavé. Nadto splňují všechny požadavky na výchovu ve volném čase: dobrovolnost, pestrost, zajímavost a aktivitu jedince.¹⁶ Proto je jejich využití v pedagogice volného času rozhodně vhodné. Jejich principy a zásady tvorby zůstávají stejné jako při užívání ve školách, musíme ale respektovat specifika výchovy ve volném čase.

1.1.2 Vznik a historie projektové metody

Projektové dny, projektová metoda, je hit moderní pedagogiky 21. století. Ti, co sledují nejnovější pedagogické trendy se bez ní ve škole neobejdou. Chceme-li jít s dobou musíme ve škole využívat projektové vyučování atd. Tato, do jisté míry módní vlna, ale není nic, co by bylo plodem výzkumů tohoto století. Učení pomocí projektů je již skoro 100 let staré. Svou "předpremiéru" mělo roku 1908 v americkém státě Massachusetts na vyšší zemědělské škole. Tam byl termín "home project" poprvé použit R.U. Smithsonem pro mimoškolní, ale na školní práci závislou, činnost studentů.¹⁷ Spojené státy americké se tak staly "kolébkou" projektové metody.

Idea projektů vychází z filozofie osvobození a respektování žáka, a také z metod pedagogického pragmatismu, jehož čelním představitelem je J. Dewey (1859-1952). Ústředním pojmem pedagogického pragmatismu je čin a míra jeho hodnoty a užitečnosti. Jádrem Deweyova učení je pedocentrický princip, který staví do popředí zájem dítěte a jeho zkušenost. Ačkoli Dewey sám termínu projektová metoda neužívá, dal k ní teoretický základ a může být též považován za jednoho z iniciátorů této koncepce. Avšak osoba jejíž jméno se stalo synonymem projektového vyučování, je profesor učitelské koleje Kolumbijské univerzity v New Yorku William Heard Kilpatrick (1871-1965). Tento Američan sice nebyl první kdo by projekty při vyučování používal, byl však prvním teoretikem projektové metody. Propracoval její koncepční základ a zobecnil její význam a funkci, roku 1918 vydal, pro další vývoj klíčový článek, "The Project Method". Kilpatrick vycházel z myšlenky, že prostředí obklopující člověka je celistvé, globální, ne rozdělené na vědy, proto je vhodné užívat ve výuce projektů. *"Projekt je určitý a jasně na-*

¹⁶ Hájek, B.; Hofbauer, B.; Pávková, J. Pedagogika volného času. 2003.

¹⁷Valenta, J. a kol. Pohledy. Projektová metoda ve škole a za školou. 1993.

vržený úkol, který můžeme předložit žákovi tak, aby se mu zdál životně důležitým tím, že se blíží skutečné činnosti lidí v životě".¹⁸

V Československu je rozvoj projektové metody spojen se jménem Václava Příhody (1889 - 1979). Příhoda přišel s myšlenkou pracovních družstev, které by podporovaly aktivitu a práci žáků. Další z Čechů zabývající se tímto tématem byl profesor Rudolf Žanta (1884-1937). Ten vychází ze zkušenosti, že se děti nerady učí věcem z paměti, ale rády něco dělají. Projekt je účelně organizovaný souhrn myšlenek seskupených kolem důležitého střediska praktického vědění směřující k určitému cíli, není to však jen plán, ale provedení konkrétního plánu.¹⁹

1.1.3 Tvorba projektu

"Málokterá vyučovací metoda umožňuje učitelovi rozvíjet tak širokou škálu dovedností - a málokterá mu dává větší příležitost promarnit množství času špatně řízenými činnostmi".²⁰ Někdy dochází k tomu, že projekty jsou používány přes míru a bez rozmyslu, dokonce jsou považovány za smysluplné samy o sobě.²¹ Připravujeme-li projekt, musíme si vždy uvědomit několik skutečností. Vzhledem k tomu, že se náš projekt nebude odehrávat ve vzduchoprázdnu a vyučující nebude jediným aktérem této činnosti, je nutné si předem zodpovědět několik na první pohled jednoduchých otázek, a to: proč, koho, co, kdy, jak, kdo, kde a samozřejmě za co budeme vyučovat.

Tedy ujasnit si konkrétní cíle projektu, jeho přínos dětem, předmětové okruhy, které má projekt zahrnovat, jaký počet žáků, dané věkové kategorie a typu vzdělávacího a výchovného zařízení se bude účastnit (specifika cílové skupiny). Upřesnit "jádro" kolem kterého se budou ostatní předměty a úkoly koncentrovat, shromažďovat.

¹⁸Valenta, J. a kol. Pohledy. Projektová metoda ve škole a za školou. 1993, s. 4.

¹⁹Žanta, R. Projektová metoda. 1934.

²⁰Petty, G. Moderní vyučování. 1996, s. 213.

²¹Petty, G. Moderní vyučování. 1996. s. 213 -221.

Koncentrace učiva může

- a) nahradit existenci více předmětů tím, že svede určité jejich látky kolem ústředního motivu.
- b) být využita v rámci jednoho předmětu, kde rozlišuje strukturu témat předmětu koncentrací kolem jádra.
- c) orientovat učivo všech předmětů k jednomu tématu.
- d) být opřena o hledání mezipředmětových vztahů, při zachování předmětů.²²

Dále je nezbytné si uvědomit, že učivo musíme vybírat a uspořádat jinak, než podle klasických školních osnov. Zjistit kolik času budeme na vypracování projektu potřebovat (s dostatečnou časovou rezervou) a reálně zhodnotit jakou hodinovou dotaci máme k dispozici. Jestli bude projekt probíhat celý den, týden ve všech vyučovacích jednotkách, či např. půl roku pouze v hodinách dějepisu. Kolik vyučujících, organizátorů budeme chtít a naopak moci do realizace zapojit a jaké jsou jejich a naše možnosti (nejen časové, ale i např. odborné, profesní). Dostatečně včas si rozmyslet jaké pomůcky, materiální a technické vybavení budeme potřebovat, ale také co nám je škola či jiná organizace, ve které projekt uskutečňujeme, ochotna a schopna zajistit. S tím je samozřejmě spojena i finanční stránka celého projektu.²³

Při stanovování cílů projektu by si měl každý uvědomit tři podstatné věci, a to: jaký bude požadavek na výkon účastníka, co se naučí a dokáže vykonat, za jakých podmínek je schopen stanoveného výkonu dosáhnout a budeme-li výsledky hodnotit, tak podle jaké normy. Vlastně, jde o to, co na projektu budeme hodnotit, jde-li nám u projektu z chemie především o jeho grafické zpracování a úpravu, gramatickou a jazykovou správnost, krásný sloh, nebo správnost vypracování zadaných úkolů z chemie, přehlednost tabulek atd., s přihlédnutím k výše zmíněným věcem. Co bude normou hodnocení by měly žáci vědět předem.

Cíle projektu by měly být dostatečně náročné, aby motivovaly a umožnili dosáhnout uspokojení ze splnění, ale ne náročné příliš, aby byly nedostupné.²⁴ Budou-li

²²Valenta, J. a kol.: Pohledy. Projektová metoda ve škole a za školou. Praha : Ipos Arama, 1993. str. 4

²³Malach, J. Tvorba projektu vzdělávání. 2003.

²⁴Malach, J. Tvorba projektu vzdělávání. 2003.

cíle příliš vzdálené hrozí reálné nebezpečí, že žák projekt vzdá. Vzdá-li žák projekt znamená to nejen, že je například pohodlný, líný, ale i to, že před ostatními ukáže, že je zranitelný, není schopen "překonat obtíže" atd. Pak je nutné žáka podpořit.²⁵ Nezvládne-li žák splnit úkoly projektu, jeho motivace se vytrácí a propříště bude práci začínat s tím, že jí stejně nezvládne vypracovat. Cíle práce by měly být dobře a jasně formulované, aby si žáci byli jisti, co se od nich očekává. Měly by být také zajímavé, aby stálo zato je splnit, dokončit projekt, vidět hotovou práci. I jsou-li cíle přiměřené, je potřeba poskytnout dostatek času na získání informací, řešení, zpracování výsledků a jejich prezentaci. Projekt je nezbytné na konci vyhodnotit, uvědomit si klady a zápory vzniklých situací, jakých věcí se propříště vyvarovat atd. I pro žáky má zhodnocení jejich práce neocenitelný význam, především jako motivace do dalších úkolů a dalšího studia.

Motivace je poslední součást projektů, o které se zmíním, i když rozhodně není pro jejich úspěšnost nejméně důležitá. Spíše naopak. Dobrý pedagog dovede adekvátně motivovat, mnohdy žáky přímo vyburcovat k řešení určitého problému²⁶, který se na první pohled zdá zcela nezajímavý. Pro motivování k projektu je důležitý i zajímavý, poutavý název tématu, který například ukazuje na nějaké tajemství, záhadu a podněcuje k jejich vyřešení. Abychom mohli žáky dostatečně motivovat je důležitý správný výběr účastníků projektu, a nebo řečeno naopak pro danou skupinu správný výběr tématu, aby účastníci neměli nepříjemný pocit, že "to není pro ně", že to nezvládnou a že dané věci v životě nevyužijí. Pro děti, které se teprve učí tímto způsobem pracovat jsou vhodnější krátkodobější zadání, cíl je blízko, motivace se neztrácí. Plánované činnosti by měly být aktivní a různorodé - po pětihodinovém hledání definic ve slovníku motivaci ztratí i ten největší nadšenec, v případě, že ne, dalo by se pochybovat o jeho duševním zdraví. Většina samostatných prací a projektů hodně získá pečlivým rozvržením a rozpracováním, kdy jednotlivé úkoly mohou být v případě potřeby rozvrženy na menší části.²⁷

Užití a tvorba projektů ve volnočasových institucích je obdobné. Činnost by měla být pestrá, pro děti zajímavá a rozhodně jiná a jinak strukturovaná než ve škole. Sedět celé odpoledne ve školní družině v lavici, ve skautském oddíle se biflovat

²⁵ Jirásková, V. Učíme o nás a Evropě. 2000.

²⁶ Projektová metoda se dá chápat i jako varianta metody problémové, problémového vyučování nebo samostatné práce.

²⁷ Petty, G. Moderní vyučování. 1996, s. 213 -221.

jména a životní data zakladatelů skautingu není poutavá a ani odpočinková činnost. Nesmíme zapomínat na to, že po dopoledni stráveném víceméně pasivním sezením ve škole děti potřebují pohyb, prostor pro komunikaci s kamarády. To vše se musí brát na vědomí při přípravě programu v různých organizacích.

Cílem výchovy ve volném čase je nejen děti zabavit a nechat je odreagovat, ale i je zábavnou formou něco naučit. Cílem výchovně vzdělávací činnosti by ale neměly být jen vědomosti, ale především dovednosti a nově získané zkušenosti. Mnoho organizací pro výchovu ve volném čase využívá principu projektů, aniž by se nad tím více zamýšlelo, mnohdy si ani neuvědomují, že se jedná o projekt. Tento styl práce jim přijde přirozený a pro dosažení jejich cílů nejvýhodnější. Projekty nabízejí nejen poučení, ale i mnoho zábavy, a tak se děti prostřednictvím her na letním táboře například naučí víc o čínské kultuře a historii než za celou školní docházku. Celý letní tábor je jedním velkým projektem. Uspořádání kvalitního měsíčního letního tábora pro 50 dětí a 10 vedoucích vyžaduje dlouhodobé a přesné plánování, komunikaci s mnoha úřady, rodiči dětí. Celotáborová hra je projektem sama o sobě. Dále uvádím příklady užití projektů z naší oddílové a střediskové činnosti: začlenění mentálně postiženého chlapce do skautského oddílu, příprava materiálu na tábor, "zvelebování" klubovny jako místa setkání, příprava divadelního představení pro rodiče.

1.1.4 Třídění projektů

Projekty se dají dělit podle mnoha rozdílných kritérií, ani odborná literatura zabývající se tématem není jednotná. Každý autor používá víceméně "své" vlastní rozdělení, které se alespoň v maličkostech odlišuje od ostatních. Jsou ale jistě obecná kritéria podle kterých se můžeme při dělení projektů řídit.

Druhy projektů:

a) podle úhlu pohledu

1. problémové
2. konstruktivní
3. hodnotící
4. drilové

b) podle navrhovatele

1. spontánní - žákovské, dětské, vyrůstající z potřeb a zájmů dětí
2. umělé, připravené a vnesené do práce učitelem, lektorem, vychovatelem
3. typ "mezi", vycházející z pozice jedné, ale pozicí druhou výrazněji korigovaný

c) podle místa, případně i času konání

1. školní - probíhající ve výchovné instituci v rámci času k tomu určenému
2. domácí
3. spojitě, neboť tyto projekty na sebe mohou dobře navazovat

d) podle počtu žáků

1. projekty individuální
2. projekty kolektivní - skupinové, třídní, ročníkové, víceročníkové, celoškolské
3. spojení společných aktivit s individuálními

e) podle množství času

1. krátké / krátkodobé projekty
2. dlouhé/ dlouhodobé projekty
3. (někdy jsou uváděny i např. středně dlouhé projekty)

f) podle jejich účelu

1. projekt, který se snaží to embody some idea or plan in external form - vtělit myšlenku či plán do vnější formy
2. projekt směřující k estetické zkušenosti
3. projekt usilující to solve some problem - rozřešit problém
4. projekt vedoucí k získání dovednosti

g) podle velikosti

1. projekty malé

2. projekty velké

h) ve vztahu ke koncentraci učiva mohou být organizovány

1. v rámci jednoho předmětu

2. v rámci příbuzných předmětů

3. mimo výuku předmětů

4. místo předmětů²⁸.

Jiná možnost dělení projektů dle různých kritérií je např.:

- podle časové náročnosti (dlouhodobé s dílčím vyhodnocením, probíhající během roku, týdenní, denní)
- podle tématického zaměření (monotematický, interdisciplinární)
- podle náročnosti
- podle počtu účastníků a věku (třídní, celorepublikový, mezinárodní)²⁹.

1.1.5 Výhody a nevýhody projektového vyučování

Projektové vyučování má jako každá jiná vyučovací metoda různé výhody i nevýhody. Je jen na vyučujícím, vychovateli všechny pro a proti zvážit a rozmyslet zda se pro zpracování daného tématu hodí, dle jeho názoru a zkušeností, užití projektu či ne. Zastánci i odpůrci projektů mohou najít dostatek argumentů, pro podpoření svého stanoviska. Vzhledem k tomu, že já sama si myslím, že výhod je více, pokusím se nejdříve shrnout klady a výhody projektového vyučování. I kdyby přednosti nepředstihly zápory co do počtu, jistě převáží svým významem.

Klady projektového vyučování spočívají v možnosti žáky značně motivovat, vzbudit o daný předmět, předměty, zájem, i když jen třeba časově omezený. Můžou přispět ke zlepšení vztahu žáků ke škole. Činnost je blízká realitě, žáci si jsou

²⁸Valenta, J. a kol. Pohledy. Projektová metoda ve škole a za školou. 1993, s. 5 - 6.

²⁹Projektové vyučování v chemii : 1. studentská konference - krátkodobé přírodovědné výukové projekty. 2001.

schopni uvědomit, že je možné věci ze školy využít i mimo školní lavice. Projekty formují celou osobnost, neučí jen vědomostem, učí spolupráci, navozují prostor pro diskuzi, formulaci názorů, umožní individualizaci ve vyučování, učí řešit problémy, navozují tvořivou atmosféru, podněcují intuici, fantazii, učí hledat informace, pracovat s dokumenty. Dalším podstatným aspektem je mravní dimenze - naučit se odpovědnosti za mě svěřený úkol, toleranci, vnitřní kázní.³⁰ Projekty dávají žákům *"možnost zapojit se podle svých schopností, uvědomit si svou cenu, být užitečný ve společném počínání a samozřejmě také prožít neobvyklé situace. Jednoduše řečeno: uplatnit se"*.³¹

Žádná vyučovací a výchovná metoda nefunguje stoprocentně, žádná se nedá použít vždy, není bezchybná, stejně tak je tomu i s projekty. Úskalí projektového vyučování mohou být, zvláště pro nezkušeného pedagogického pracovníka, značné. Především se jedná o metodu velmi náročnou, a to nejen na přípravu, i v průběhu jejího uskutečňování jsou na vyučujícího kladeny vysoké nároky. Než projekt začne vše musí být dokonale promyšleno, práce musí být vhodně rozvržena, v průběhu kontrolována, řízena. Realizace projektu je zpravidla časově náročná pro učitele a k osvojení určitého poznatku žáky se spotřebuje více času než při tradičním vyučování. Je nutné, aby vyučující mohl relativně svobodně nakládat s časem pro vyučování (rozvržení, spojování atd. jednotlivých předmětů a vyučovacích hodin). Dále musí odhadnout, kolik volnosti se dá žákům při zpracovávání úkolů poskytnout a nakolik jsou žáci schopni být za vykonávanou činnost odpovědní. Další podstatnou nevýhodou projektového vyučování je, že při něm nelze vždy respektovat základní didaktické zásady, především zásadu postupnosti od jednoduššího k složitějšímu, od známého k neznámému, protože logika životní praxe nerespektuje posloupnost ve vyučování.³² Pro nezkušeného učitele může být též obtížné zhodnotit úroveň vědomostí a dovedností žáků, zohlednění psychologických aspektů, zpracovat časový harmonogram plnění úkolů.³³ Pro učitele autoritativního může být zase problémem respektovat poměrně samostatnou a nezávislou pozici žáka, při tomto stylu vyučování.

Dá se říci, že skoro každý klad, nahlížen z jiného úhlu pohledu, je i záporem

³⁰Valenta, J. a kol. Pohledy. Projektová metoda ve škole a za školou. 1993.

³¹Doušová, J. O projektovém vyučování aneb havelské posvícení nejen pro rodiče, s. 25 - 29, In. Metodické inspirace - Dějepis ve škole. 1998, s. 25.

³²Valenta, J. a kol. Pohledy. Projektová metoda ve škole a za školou. 1993.

³³Projektové vyučování v chemii : 1. studentská konference - krátkodobé přírodovědné výukové projekty. 2001.

či překážkou pro používání projektů, přinejmenším pro jistou skupinu vyučujících. Např. jestliže kladem projektového vyučování je možnost žáky motivovat, pro někoho může být nutnost žáky stále k činnosti motivovat nepřekonatelným problémem. Pro jiného může nastat problém při stanovování kontrolovatelných etap práce, individuálním či skupinovým hodnocení, vytváření kritérií hodnocení atd. Problémem může být i nutná spolupráce nejen se žáky, ale především u dlouhodobých či velkých (například celoškolních projektů), i s ostatními učiteli a především s vedením školy.³⁴ Tento problém může nastat především, když vedení školy není seznámeno s výhodami projektového vyučování a zastává názor, že klasické formy výuky jsou lepší. Ale i tehdy, když si obě strany prostě nejsou schopny sdělit své názory, nebo se prostě jednoduše domluvit. Projektové vyučování sice rozvíjí u žáků schopnost komunikace, spolupráce a práce ve skupině, ale tyto dovednosti mnohdy chybí jejich učitelům a vychovatelům. Nutná je proto pro vyučující jistá zkušenost s prací ve skupině, komunikací, prací s dokumenty, a především tvořivost.

Část těchto problémů a nevýhod je specifická pouze pro školní prostředí (časová náročnost, projekt v některých oblastech předbíhá školní látku, spolupráce s učiteli jiných předmětů, nedostatečná motivace, nezkušenost pracovníků se skupinovou prací, problematika známkování atd.). Při použití projektů ve volnočasových aktivitách dětí tedy mnoho nevýhod odpadá, či zcela mizí. V mimoškolní činnosti se využití projektů oproti škole přímo "nabízí", zde se myslím jejich užitím v podstatě "nedá šlápnout vedle". Vzhledem k velmi svobodnému nakládání s časem jsou organizace pro volný čas dětí a mládeže ideálním prostředím pro realizaci dlouhodobých projektů. Čas setkávání je sice předem dán a ohraničen, ale vedoucí nemusí být v časovém presu, bude-li projekt trvat 5 či 7 týdnů. Obsah výchovy ve volném čase není oproti školním osnovám závazně stanoven, pedagog stanovuje obsah výchovy na základě znalostí psychologie a pedagogiky, zjišťuje a respektuje reálná přání a potřeby dětí.³⁵

Děti navštěvující nějaký zájmový útvar, to dělají z vlastního zájmu proto, že je zaměřeni kroužku a činnost v něm baví, přináší jim uspokojení. Jsou tedy vysoce motivované, samy mnohdy dávají vlastní podněty k tomu, kterou oblast dál rozvíjet. Z vlastní zkušenosti z Junáka mohu říci, že zcela odpadají problémy s komunikací mezi účastníky popřípadě mezi účastníky a organizátory projektu,

³⁴Jirásková, V. Učíme o nás a Evropě. 2000.

³⁵Hájek, B.; Hofbauer, B.; Pávková, J. Pedagogika volného času. 2003.

děti jsou samostatné, tvořivé, alespoň v daném kolektivu se nestydí za vlastní nápady. Bez problémů zvládají mluvit před větším kolektivem a zajímavě prezentovat výsledky svých prací.

1.1.6 Role vychovatele, učitele a žáka

Role vychovatele, učitele a žáka, účastníka, dítěte je v projektovém vyučování jiná než při klasickém vyučování. Normálně je učitel "ten který ví" a jeho cílem je předat, říci žákům (kteří "neví") co nejvíce toho, co ví, ti se to potom mají naučit, jde tedy o hotové konečné informace a poznatky. Zpracovává-li dítě projekt jde víceméně nevyšlapanou cestou, jeho úkolem je zjistit informace, zodpovědět otázky, "přijít věci na kloub" samo, nebo ve skupině se svými kamarády, bez toho, aby ho vychovatel celou dobu vedl "za ruku".

Úkolem učitele není žáky ani "vést za ruku" ani honit a nutit do práce, ale poskytnout jim základní informace, ze kterých mohou vycházet, poukázat na problém, který je nutné vyřešit, nabídnout materiály, kde je možné najít řešení. A především je motivovat. Dobrá motivace udělá z nezajímavého tématu dobrodružství. Předmět, který byl až dodnes na spodní příčce žebříčku oblíbenosti se najednou stane nejpopulárnějším, leckdy se i zlepší známky. Dělat něco co vám nejde (teď nemyslím jen na školní výsledky) a nebaví vás, je opravdu nuda, ale dělat něco co vám sice nejde, ale je to zajímavé, máte pocit, že jste něco objevili, alespoň něco se vám povedlo - to vede k vzestupnému kruhu motivace: úspěch - lepší výsledky - motivace atd.

Tvůrce projektu musí předem zhodnotit úroveň vědomostí a dovedností účastníků, materiální a technické vybavení instituce, zpracovat časový harmonogram plnění úkolů, respektovat věkové kategorie. Je též nutné aby si předem udělal plán rozsahu projektu, formuloval dílčí úkoly, dílčí hodnocení.³⁶ Je-li vše v pořádku a včas připraveno, může si "oddechnout" a užívat plodů své práce. Během trvání projektu by měl fungovat jako koordinátor, konzultant. Dohlížet, aby se "hra" nevymkla z rukou, odpovídat na dotazy³⁷, zbytečně se moc neptat sám, aby žáky neovlivňoval v nastoupené cestě objevování. Je však možné, a někdy

³⁶Projektové vyučování v chemii : 1. studentská konference - krátkodobé přírodovědné výukové projekty. 2001.

³⁷Žanta, R. Projektová metoda. 1934.

nezbytně nutné, taktně poukázat že "tudy cesta opravu nevede", vzdáli-li se žáci zadanému tématu, připomenou jim zadání atd. Cílem učitele by ale rozhodně nemělo být žáky brzdit v objevování, ukazovat jim, jak se nejsnáze a nejlépe dostat k výsledku. Nejde totiž pouze o výsledek, ale o celý proces objevování. Nejde o to, naučit se výsledný poznatek, ale o proces poznání, jak se k dané informaci dobrat, kde a jak ji získat. Spolupracovat s kamarády, umět někomu pomoci, a naopak umět si nechat od kamaráda poradit, pomoci, aniž bychom to brali jako ostudu a újmu na cti. Proto také cíle projektů bývají jiné, než cíle klasického vyučování.

Od žáků se, kromě samozřejmé spolupráce s vyučujícím, očekává aktivní zapojení do projektu, samostatná práce, vyhledávání informací, prezentace výsledků, zhotovení dokumentace (webová stránka, zpráva, poster, fotografie atd.). Dále například vlastní iniciativa a další podněty k práci. Je nezbytné, aby žáci komunikovali se všemi účastníky projektu a vytvořili tak podmínky pro týmovou práci. Je samozřejmé, že tyto podmínky musí spoluvytvářet i učitel a musí postupně děti týmové práci, spolupráci a komunikaci učit. I když se ale bude snažit sebevíc, v případě že žáci tak nebudou chtít pracovat a spolupracovat se všemi svými spolužáky, budou výsledky mizivé. Žák by měl brát učitele jako partnera pro diskuzi, jako člověka, kterého se nebojí požádat o radu, zeptat se, když něco neví. Měl by vědět, že u něj vždy nalezne podporu. Na druhou stranu by si měl uvědomit že i učitel je pouze člověk a ne "polobůh" či chodící encyklopedie, a tedy nemůže vždy vědět vše. Na všechny dotazy nemůže mít předem připravenou odpověď, občas se též musí zamyslet nebo si požadovanou informaci sám někde vyhledat, za což by se neměl stydět.

Vztah dítěte a vychovatele, popřípadě vedoucího, je poněkud jiný než vztah učitele a žáka. Především se jedná o méně formální, zpravidla pozitivní vztah. Požadavek dobrého vzájemného vztahu je zvlášť důležitý tam, kde platí princip dobrovolné účasti na nabízených činnostech. Vychovatel zastává nejen funkci pedagoga, ale měl by být i kamarádem, rádcem.³⁸ Ve skautských oddílech jsou vedoucí dětem věkově blízcí, všichni z nich oddílem prošli, mají s dětmi stejné zkušenosti. Tyto se pak odrážejí nejen ve tvorbě programu, ale i v chápání chování dětí v různých životních situacích. Děti mají většinou s vedoucími, vychovateli opravdu kamarádský vztah, který se vytvářel již v době, kdy byli současní ve-

³⁸Hájek, B.; Hofbauer, B.; Pávková, J. Pedagogika volného času. 2003.

doucí v oddíle ještě jako rádcové. Osobní příklad vedoucích a rádců je pro děti velmi důležitým. Systém rádců umožňuje participaci starších dětí, které se učí přijímat odpovědnost za druhé a za program.³⁹

"Funkce vychovatele spočívá především v tom, že je rádcem, instruktorem a inspirátorem činností, kterých nenásilně využívá k navození procesu učení. Svým každodenním výchovným působením vede děti k využívání volného času hodnotným způsobem. Tím obohacuje jejich vzdělání o nové poznatky a dovednosti z nejrozličnějších oblastí, ovlivňuje a kultivuje potřeby a zájmy, rozvíjí jejich specifické schopnosti a nadání a upevňuje žádoucí charakterové vlastnosti".⁴⁰ "Vychovatel co nejméně nařizuje, přikazuje a zakazuje snaží se účinně děti motivovat, působí osobním příkladem. Jako pedagog má také odpovědnost za vztahy mezi dětmi navzájem. Jednoduše lze říci, že v zařízeních, kde děti tráví volný čas, by měla vládnout pohoda, spolupráce, porozumění, rozumný a dobře pochopitelný řád".⁴¹

1.1.7 Projektové vyučování a výuka dějepisu

"Dějepis není jen suma letopočtů a pojmů, ze kterých v dětských hlavách může vzniknout zmatek, protože se v nich nedokáží orientovat. Dějepis je živý organismus, o který je třeba s láskou pečovat, a stejnou láskou vzbuzovat v myslích i srdcích našich žáků".⁴²

Projektové vyučování má ve školních hodinách dějepisu široké uplatnění. Jde především o to, že historie jako věda je nesmírně široká. Jedinec není nikdy schopen načerpat k dané události 100 % poznatků, vždy je možné zjistit něco víc, znát jiné souvislosti, přečíst nově nalezený dokument, seznámit se s nejnovějším badáním k tématu toho, či jiného historika. To je pro člověka se zájmem o historii nesmírně poutavé. Krásné je pomyšlení, že bude-li se člověk zajímat např. o Napoleonské války, bude mu trvat pravděpodobně celý život, než se "prokouše" všemi knihami, listinami, dobovými novinami a letáky. Pro historii jsou

³⁹Pávková, J.; Hájek, B.; Hofbauer, B.; Hrdličková, V.; Pavlíková, A.: *Pedagogika volného času*. 2002.

⁴⁰Pávková, J.; Hájek, B.; Hofbauer, B.; Hrdličková, V.; Pavlíková, A.: *Pedagogika volného času*. 2002, s. 74.

⁴¹Hájek, B.; Hofbauer, B.; Pávková, J.: *Pedagogika volného času*. 2003, s. 60.

⁴²Gloser, J. Školní dějepis a minulost vlastního kraje aneb o "naší" regionální historii. str. 37 - 40. In. *Metodické inspirace - Dějepis ve škole*. 1998, s. 37.

ale důležité i obrazy, architektura, písně, peníze, medaile, erbovní znamení atd. Viditelně, na vše za svůj život ani nebude mít čas, a to neberu v úvahu kolik knih nebylo do českého jazyka přeloženo, kolik novin a listin se skrývá v archivech a muzeích celého světa a on je nejen nikdy neuvidí, ale hlavně si je nebude, kvůli množství jazyků, kterým jsou psány, moci přečíst. Za svůj život takto obsáhlé téma nemůže vyčerpat, proto je specializace historiků mnohdy velmi úzká.

Děti školního věku musí naopak během čtyř let probrat vznik a vývoj lidského rodu od Australopitěka, přes starověké Řecko a Řím, Karla IV., vývoj Číny, zámořské objevy, obě světové války, po válku ve Vietnamu a pád Berlínské zdi. Musí se seznámit se všemi architektonickými slohy, vývojem sochařství, malířství, nejdůležitějšími osobnostmi a jejich rodinnými vztahy, zabrousí do rodokmenů... Není divu, že je dějepis děsivý. Archimédův zákon je prostě Archimédův zákon. Ke vzorečku se již nic přidat nedá a pochopí-li danou látku, umí-li vzoreček aplikovat na různé příklady, vystačí s ním až do smrti. Oproti tomu dvě stránky, které jsou v učebnici o životě Karla IV., jsou pouze nepatrným zlomkem poznání o dané době. Jsme zahlceni informacemi, daty, významnými událostmi, ale stejně nevíme ani setinu toho důležitého. O životě prostého člověka už vůbec nic. Dětem se nedostane odpovědi na otázky, které srovnávají tehdejší život s životem dnešním (Kolik stál chleba?, Jak se cestovalo a jak rychle?, Byly už tehdy nevěstince?, Nosili slipy? Kam chodili na záchod a čím se utírali?⁴³)

Cíle hodin dějepisu by tedy měly být jiné než dětem předat řady nic neříkajících letopočtů a charakteristik, kdysi sice významných, ale dnes již dávno mrtvých, mužů. Většina žáků ZŠ ani studentů SŠ se historií žít nebude, většinu letopočtů a dat významných událostí zapomenou, jde tedy o to, co si z hodin dějepisu odnesou. Jestli to bude mnoho letopočtů, stres a další do výčtu předmětů, které nenávidí, nebo méně biflování a nově objevená záliba např. v historických filmech, románech, obrazech. Dle mého názoru je cílem hodin dějepisu seznámit děti nejen s událostmi "které hýbaly světem" ale i poznání všedního dne tehdejších lidí. Dále jsou cílem dějepisu prožitky, pocity a získání mnoha dovedností, které lze uplatnit v běžném životě. Jde o to naučit se chápat, že k výsledku může vést několik cest, naučit se soustředit pozornost na jedno téma, tolerovat názory jiných, spolupracovat, pracovat v časovém stresu.⁴⁴ Především, ale najít

⁴³Skutečné otázky položené žáky 7. ročníku ZŠ U Roháčových kasáren při probírání tématu Karel IV.

⁴⁴Bauer, I. Náměty do hodin dějepisu. Moderní vyučování IV. č.10, r. 1998, s. 14 -15.

cestu do knihoven, naučit se pracovat s prameny, třídit fakta, naučit se rozlišovat podstatné informace od nepodstatných, pravdivé od vymyšlených, zkrácených. Uvědomit si, že ne vše co je vytištěno na kusu papíru, je k dispozici na internetu či v televizi, musí být pravda. Zjistit co může ovlivňovat objektivnost pramenů, že pro ověření je lépe projít dva či tři různé zdroje a ty porovnat atd. Pochopit, že minulost není uzavřenou kapitolou, historické vědomí je budováno na vědomé reflexi minulosti. Uvědomit si, že paměť žijící osoby je stálou historickou přítomností. Dějepis by měl být dětem blízký, nejde jen o velké revoluce a světově významné události, ale i o poznání historie regionu, ve kterém žijeme, drobné památky v okolí, náš dům.

Chtít, aby se žáci uměli z minulosti poučit, by byl úkol nad lidské síly, to neumí, a nikdy neuměli ani dospělí. Dětem se ale dají předkládat vzory (chování lidí, morální kvality), mohou se učit hodnotit chování druhých lidí, aby pak dovedli lépe hodnotit chování svoje. Můžeme hledat odpověď na otázky na první pohled pro historii nedůležité, které ale jsou při bližším pohledu možná důležitější než dějepis sám: Jak je a bylo jednání lidí ovlivnitelné dobou, jaké jsou hranice individuální odpovědnosti každého člověka, kde jsou hranice lidské pohodlnosti ve smyslu: stejně s tím nic neudělám, to není moje vina. Zamyslet se nad pohyby, které lidi vedli k tomu, co dělali. Dějepis prostě nejsou pouze letopočty, historie se skládá z mnoha střípků různých vědních oborů, které je ve školním předmětu dějepis nutno spojit.

Výše uvedené argumenty dokazují, že užití projektů je ve výuce dějepisu nanejvýš vhodné. Vzhledem k tomu, že *"dějepis je integrujícím předmětem, a to nejen v rámci jednotlivých disciplín společenskovědního charakteru, ale i ostatních součástí všeobecného vzdělání"*⁴⁵ je velmi jednoduché orientovat učivo všech předmětů k jednomu tématu, které je koncentrováno kolem určité historické události, či spíše období. Téma renesance je možné začlenit snad do všech okruhů lidského poznání - hudba, malířství, architektura, nové poznatky ve fyzice, biologii, významní objevitelé, literární díla a jejich autoři, renesanční tance, a samozřejmě dějiny dané doby.

V mimoškolní činnosti nenajdeme mnoho institucí, které by se cíleně zabývaly poznatky z dějepisu. Děti a mládež mohou sice navštěvovat muzea a výstavy,

⁴⁵Kašpárková, S. Hodnotová výchova v dějepisu. s. 97 -100, In. Tvořivost v práci učitele i žáka. 1996, s. 97.

ale dobře připravený dětský program (pracovní listy, křížovky, doprovodný program - např. divadelní představení atd.) bývá zatím ojedinělým nadstandardem. Světlou výjimkou je například výstava stálá expozice Příběh pražského hradu, která dětský program ve formě pracovních listů má. Zde je navíc vyváženě spojena historie, umění, architektura, odívání, kultura stolování s tak ojedinělými informacemi jako je například způsob vytápění šlechtických sídel. Z vlastní zkušenosti mohu říci, že takovéto projekty děti absolvují s nadšením. Do výstavy je navíc možné se vrátit, ještě několikrát, protože pracovní listy mají 2 stupně obtížnosti (dle věku) a několik variant.⁴⁶

Výjimku tvoří letní tábory, každý správný, tradičně vedený dětský letní tábor má celotáborovou hru. Právě jejich náměty jsou velmi často inspirovány historickou událostí, osobností, pověstmi, zaniklou kulturou či státem. V posledních letech tématům z historie úspěšně konkurují celotáborové hry na téma populárních knížek (Pán prstenů, Harry Potter), nebo filmů (Shrek, Doba ledová). Každá kniha jednou skončí, vyjde poslední díl a pramen nápadů vyschne, pak je možno se vrátit k nepřebornému množství historických událostí a nechat se inspirovat. Z vlastní zkušenosti vím, že náměty například z budoucnosti se zdaleka tolik neosvědčily.

1.1.8 Pedagogika volného času

Pedagogika volného času je věda o výchově jedince ve volném čase, mimo vyučování. Výchovu bychom mohli definovat jako záměrné, cílevědomé, dlouhodobé působení vychovávajícího na vychovávaného v pozitivním smyslu.⁴⁷ Pedagogika volného času je samostatný obor, který svým výchovným působením přímo navazuje na výchovu a vzdělávání ve škole, avšak není s ním totožná. Ani uplatnění pedagogů volného času není stejné jako profesní uplatnění učitelů, proto je rozdílná i jejich příprava.

Současná pedagogika nejčastěji vymezuje volný čas dvěma způsoby. Negativní definice vymezuje volný čas jako dobu, která zbývá po vykonání všech pracovních

⁴⁶Expozice rozvíjí svůj výklad ve dvou rovinách: jedna, hlavní trasa, je určena pro dospělé. Vedle ní je v expozici vyznačena vlastní trasa určená výhradně pro návštěvníky dětské. Celý program má dohromady 3 etapy, po úspěšném dokončení třetí z nich čeká na každého odměna - možnost vyfotit se na královském trůně s hermelínem a královskou korunou.

⁴⁷Pávková, J. Průvodce studiem oboru Pedagogika volného času. 2003.

a domácích povinností a po uspokojení základních biologických potřeb. Pozitivní definice popisují volný čas jako volně disponibilní prostor, kdy se jedinec může svobodně realizovat.⁴⁸ Náplní volného času se zabývá nepřeberné množství organizací a spolků, které nabízí zábavu a poučení nejen dětem, ale i mládeži a dospělým. Přestože výchova ve volném čase většinou probíhá v nějaké instituci nejedná se o výchovu formální. Formální výchova je systémem, který se uskutečňuje ve školách a dalších odborných vzdělávacích zařízeních, dokončení je potvrzeno dokladem o absolvování. Výchova informální je učení vyplývající z každodenního kontaktu s rodinou přáteli atd. Přestože může probíhat cíleně, zpravidla není její působení záměrné. Za neformální výchovu se pokládá cílená a strukturovaná aktivita mimo formální výchovný systém, nebývá zakončena udělením dokladu o absolvování. Hlavní rozdíl mezi formální a neformální výchovou je v tom, že formální výchova, pro děti a mládež tedy především účast na vyučování, je pro ně povinností a je stanovená zákonnými normami. Oproti tomu výchova neformální vychází z dobrovolných aktivit člověka. K výchově ve volném čase má proto nejbliže.⁴⁹

Cílem výchovy ve volném čase není děti zabavit a pohlídat je, než na ně budou mít rodiče čas. Cílem je děti vychovávat, ale i zábavnou a poutavou formou vzdělávat, pomáhat jim překonávat problémy a například i dohlížet na přípravu do školy (záleží na konkrétním typu zařízení). Mělo by jít nejen o uspokojení dětských potřeb a zájmů, ale i o jejich rozvíjení, kultivaci a orientaci. Odhalení skrytých dispozic, talentu dítěte, rozvinutí jejich schopností.⁵⁰ Významnou úlohou volného času je i relaxace, odreagování, odpočinek i rekreace. Je nutné též nezapomínat na ponechání dostatečného prostoru pro respektování a rozvoj individuálních zvláštností, zájmů, schopností. Vlivy vychovávající - vychovávaný, nejsou pouze jednosměrné, ale jsou vzájemné.⁵¹ Oba činitele výchovy na sebe tedy stále působí.

Výchova mimo vyučování se odehrává ve zvláštních podmínkách rozdílných od podmínek vyučování, prostředí je netypizované, různorodé. Oproti vyučování, kdy si žák nemůže prostředí a vykonávanou činnost vybrat, prostředí, kde tráví svůj volný čas, si děti mohou poměrně svobodně volit. Volba je ale ovlivněna

⁴⁸ Němec, J. Od prožívání k požitkářství. 2002, s. 87.

⁴⁹ Hájek, B.; Hofbauer, B.; Pávková, J. Pedagogika volného času. 2003.

⁵⁰ Bláha, V. Výchova mimo vyučování na základních školách. 1984.

⁵¹ Pávková, J. Průvodce studiem oboru Pedagogika volného času. 2003.

množstvím volného času, finančními možnostmi rodiny, postojem rodičů atd.⁵² Klíčovou roli při výchově dětí hraje rodina, té také náleží úkol naučit děti hospodařit s volným časem, využívat ho jako hodnotu. Záleží především na ní, jestli budou děti umět v budoucnu svůj volný čas adekvátně využít, nebo zda pro ně doba po vyučování a práci bude pouze dobou strávenou před televizní obrazovkou, nudou, nebo jestli například nezačnou volný čas zcela odmítat a nestanou se z nich tzv. workholici.⁵³

Přestože výchova ve volném čase probíhá zpravidla v rámci určité instituce⁵⁴, nesignaluje to, že člověk musí nutně realizovat své zájmy a koníčky v některé z nich. Mnoho lidí dává přednost neorganizovanému trávení svého volného času, jako je návštěva divadel, četba, televize, neorganizovaná turistika, ale i spaní, nebo pivo v hospodě, to je také náplní volného času jedince. Rozhodně se nedá říci, že ten, kdo tráví svůj volný čas bez pedagogického vedení, nebo neorganizovaně, ho tráví špatně, nebo hůř než ostatní. Je ale faktem, že část lidí neumí najít vyváženou cestu a veškeré volno naplní sledováním televize, tedy zcela pasivně. Institucionalizovaná podoba se oproti tomu snaží o nabídnutí atraktivní, vyvážené a aktivní formy trávení volného času. Každé zařízení má jiné výchovné cíle (přírodovědný kroužek - školní družina - sportovní tým), proto používají jiné metody práce. V různé míře, dle svého charakteru, plní funkce výchovně-vzdělávací, preventivní, zdravotní a sociální.⁵⁵ Jsou však jisté věci, které jsou pro jejich práci jednotné - požadavek dobrovolnosti, motivace, zajímavosti, účelné využití volného času.

Za hlavní prostředky výchovy ve volném čase *"jsou považovány vhodně volené a nenásilně ovlivňované činnosti. Z výchovně vzdělávacích metod jsou přednostně používány aktivizující metody, především metody praktických činností, rozhovory, besedy, inscenační metody (např. různé formy dramatizací), samostatná práce s literaturou a jinými informačními zdroji, řešení problémů apod."*⁵⁶

*"Obsah výchovy mimo vyučování tvoří výchovně-vzdělávací činnosti odpočinkové, rekreační, zájmové, veřejně prospěšné, sebeslužné a příprava na vyučování."*⁵⁷

⁵²Bláha, V. Výchova mimo vyučování na základnách školách. 1984.

⁵³Hájek, B.; Hofbauer, B.; Pávková, J. Pedagogika volného času. 2003, s. 5.

⁵⁴Pávková, J.; Hájek, B.; Hofbauer, B.; Hrdličková, V.; Pavlíková, A. Pedagogika volného času. 2002.

⁵⁵Pávková, J.; Hájek, B.; Hofbauer, B.; Hrdličková, V.; Pavlíková, A. Pedagogika volného času. 2002.

⁵⁶Hájek, B.; Hofbauer, B.; Pávková, J. Pedagogika volného času. 2003, s. 55.

⁵⁷Pávková, J.; Hájek, B.; Hofbauer, B.; Hrdličková, V.; Pavlíková, A. Pedagogika volného

Dvě posledně jmenované činnosti mají charakter povinnosti, nejsou tedy opravdu volným časem jedince. Ostatní činnosti jsou vykonávány dobrovolně a jsou součástí volného času. Odpočinkové činnosti jsou psychicky i fyzicky nenáročné, slouží k odstranění únavy, jedná se například o četbu, rukodělné práce, procházky. Rekreační činnosti, stejně tak, jako činnosti odpočinkové, slouží k odstranění únavy a odreagování. Jedná se ale o fyzicky náročnější aktivity, např. sport a turistiku. Veřejně prospěšné činnosti pomáhají formovat kladné charakterové vlastnosti a žádoucí sociální vztahy, můžeme mezi ně zařadit například ochranu životního prostředí, pomoc starším a nemocným osobám atd. Nejdůležitější součástí obsahu výchovy mimo vyučování jsou zájmové činnosti. Ty můžeme dále dělit podle úrovně činnosti (aktivní a receptivní), časového trvání (krátkodobé, dočasné a trvalé zájmy), podle stupně koncentrace (jednostranné a mnohostranné), z hlediska společenských norem (žádoucí a nežádoucí), a tradičně podle obsahu (společenskovední; pracovní-technické; přírodovědně-ekologické; estetickovýchovné; tělovýchovné, sportovní a turistické).⁵⁸ Existuje ale mnoho hraničních zájmů, které nelze jednoznačně zařadit. Zájmy dětí a mládeže se mění a s věkem vyvíjí. Ideálně by měl člověk mít mnohostranně rozvinuté zájmy a jeden hlavní, centrální, hluboký a dlouhodobý zájem. Je samozřejmé, že zájmové činnosti, stejně tak, jako jiné oblasti života, podléhají módním trendům. Zařízení výchovy mimo vyučování by "měla jít s dobou" a populární činnosti nabízet.

Prostředí, kde děti tráví volný čas se dá rozdělit na:

- Školy a školská zařízení (školní družiny, školní kluby)
- Domácí prostředí
- Veřejná prostranství (parky, hřiště⁵⁹, ulice, diskotéky)
- Zařízení pro výchovu mimo vyučování (domy dětí a mládeže, zájmové svazy, sdružení dětí a mládeže)⁶⁰

času. 2002, s. 51.

⁵⁸Pávková, J.; Hájek, B.; Hofbauer, B.; Hrdličková, V.; Pavlíková, A. Pedagogika volného času. 2002.

⁵⁹V Čechách není běžné, aby při nich pracovali pedagogové volného času, či jakýkoliv dozor, jedná se tedy o spontánní neorganizované činnosti, prostory navíc nejsou vhodné pro všechny věkové kategorie dětí

⁶⁰Hájek, B.; Hofbauer, B.; Pávková, J. Pedagogika volného času. 2003.

Mezi nejvýznamnější zařízení pro výchovu ve volném čase patří školní družiny a kluby, jazykové školy, základní umělecké školy, domy dětí a mládeže, dále různá občanská sdružení, sportovní organizace a sdružení dětí a mládeže (Junák, Pionýr, Česká tábornická unie, YMCA, ...). Ráda bych se zaměřila na poslední jmenovanou skupinu - sdružení dětí a mládeže, konkrétně na Junák - svaz skautů a skautek. K hlavním cílům skautské výchovy patří *"prohloubení a upevnění dětského charakteru, který by tvořil základ mravního jednání budoucího dospělého člověka, jenž se bude umět opřít o takové volní vlastnosti, jakými je např. statečnost, pomoc lidem i přírodě, umění překonat sám sebe, vůle k sebezapření, která umožňuje odepřít si některý z požitků. Získání zkušeností s jednáním ve vrstevnické skupině, umění participovat na životě kolektivu, umění zdravě prosazovat své názory a akceptovat názory druhých, pomáhat slabším a mladším a "ukazovat jim cestu"*⁶¹. Děti a mládež zde tráví čas v přirozených, věkově různorodých skupinách. K upevnění žádané formy chování dochází v pestrých životních situacích, velkou roli hraje zážitková pedagogika. *"Zážitkově pedagogické formy vytvářejí situace i prověřené procesy či postupy, které člověku umožňují bezprostředním, vlastním prožitím odhalit nové oblasti, dosáhnout vědomosti, získat zkušenosti"*⁶². Opírají se o *"intenzivní prožitky a zkušenosti získávané aktivní účastí v programu zahrnujícím obvykle fyzicky náročné činnosti spojené s určitou mírou (kontrolovaného) rizika ve vnějším přírodním i městském prostředí"*⁶³. Umožňují vlastní rozvoj získáním hraničních zkušeností (náročné turistické a vodácké akce, přežití v přírodě, strategické hry, atd.). To je velmi důležité v době televize a internetu, v době kdy mnoho dětí i dospělých žije pouze zprostředkovanou zkušeností, kterou jim média předkládají.

Organizované trávení volného času má na území Čech a Moravy počátky na konci 19. století, kdy začaly vznikat různé okrašlovací a pěvecké spolky (např. Hlahol), Sokol⁶⁴, Klub českých turistů (dále jen KČT)⁶⁵. Ty ale nejprve nabízely možnosti

⁶¹Němec, J.: Od prožívání k požitkářství. Brno : Paido, 2002. str. 94

⁶²Vážanský, M: Volný čas a pedagogika zážitku. Brno : Masarykova univerzita, 1992., str. 26

⁶³Pávková, J.; Hájek, B.; Hofbauer, B.; Hrdličková, V.; Pavlíková, A.: Pedagogika volného času. Praha Portál, 2002. str. 79

⁶⁴Založen 1862 Miroslavem Tyršem jako Tělocvičná jednota pražská, 1864 přejmenován na Sokol

⁶⁵KČT - Klub českých turistů, založen 11.6.1888 v Praze (225 členů), 1889 zahájil značkařskou činnost (červená), 1916 zavedena modrá, žlutá, zelená, 13.11.1918 přejmenován na Klub československých turistů, od 6.11.1938 opět již jen KČT.

trávení volného času pouze dospělým, dětem a mládeži se otvíraly pozvolna⁶⁶. YMCA (Young Men's Christian Association)⁶⁷ a YWCA (Young Women's Christian Association)⁶⁸ - Křesťanské sdružení mladých mužů a žen, organizace vzniklé v Anglii, které se brzy rozšířily po celém světě, byly jedny z prvních, kdo se cíleně věnoval mládeži a jejím potřebám. Na počátku 20. století přichází do Čech z Ameriky Setonova myšlenka Woodcraft Indians a Baden-Powellův skauting (viz dále), organizace zaměřené pouze na děti, ale zpočátku opomíjející mládež. Navíc byly vytvořeny pro chlapce a ještě nějakou dobu trvalo, než si v nich dívky vydobýly účast. Sokol, KČT, a také později vzniklý Junák měli celorepublikový rozsah a význam, existovali ale i spolky pouze lokálního významu, které ale byly pro rozvoj pedagogiky volného času a daný region neméně důležité (například berounský zpěvácký spolek Slavoš, Okrašlovací spolek v Berouně⁶⁹, atd.). Spolky a tělovýchovné jednoty postupem času začaly organizovat kulturní život obcí a kromě např. sportovní a turistické činnosti začaly pořádat přednášky, divadelní představení, atd. Jejich úspěšná činnost a fungování byla inspirací pro vznik různých dělnických spolků a organizací.

Obecně se dá říci, že volný čas je, díky zkracování pracovní doby, fenoménem 20. a 21. století, a jeho množství, stejně jako počet institucí, které se o jeho náplň starají, narůstá.

1.1.9 Vznik skautingu ve světě a v Čechách

Vím, že psát o historii skautingu není mým úkolem, avšak projekt je zamýšlen především pro skautské oddíly a proto si myslím je na místě se o historii a vzniku hnutí ve světě a u nás alespoň letmo zmínit.

Prvním, kdo tímto způsobem začal pracovat s mládeží byl spisovatel, malíř a lovec Ernest Thompson Seton (narozen v Anglii r. 1860 - 1946). V roce 1902 zorganizoval v Americe výchovné hnutí mládeže, které se nazývalo "Woodcraft Indians". Před první světovou válkou sdružovalo již téměř půl milionu členů. Když Seton prezentoval své hnutí roku 1904 v Anglii, narazil na nepochopení. Teprve roku 1906 mohl předat své zkušenosti Robertu Baden-Powellovi (1857 -

⁶⁶Topinka, J.: 100 let Klubu českých turistů v Berouně 1889-1999. Beroun 1999.

⁶⁷vznikla v roce 1844 v Anglii

⁶⁸vznikla v roce 1855 v Anglii

⁶⁹Státní okresní archiv Beroun. Minulostí Berounska. 2002.

1941), který jeho myšlenku přizpůsobil anglickému prostředí. Roku 1937 zavítal Seton i do naší vlasti a uspořádal zde dvě přednášky, v Evropě měla jeho myšlenka velký úspěch. V roce 1910 se stává náčelníkem skautů celé Ameriky, ale po pěti letech z organizace odchází pro svůj nesouhlas se stylem vedení dětí⁷⁰. Dále je jeho jméno spojeno pouze s woodcraftem.⁷¹

Sir Robert Baden-Powell zavrhl po krátké praxi Setonovu indiánskou myšlenku, zavedl do svého sdružení větší disciplínu a pojmenoval jej scouting.⁷² Brzy získal příznivce a scouting se rozšiřuje po celém světě. V roce 1907 je na ostrově Brownsea uspořádán první tábor. Pro děvčata je organizace přístupná až od roku 1910, kdy vzniká odbor pro dívčí scouting.

Do Čech se skautská myšlenka dostala velmi záhy. Za rok vzniku českého skautingu se pokládá rok 1911, kdy se profesor žižkovské reálky Antonín František Svojsík (1876 - 1938), všude známý jako Antonín Benjamín⁷³ Svojsík, seznámil s myšlenkami E. T. Setona a Roberta Baden-Powella. Ovlivnily ho myšlenky obou mužů. Proto je český scouting jiný, než scouting jinde ve světě, na rozdíl od ostatních zemí v něm můžeme nalézt mnoho prvků Setonova zálesáctví. Svojsík ho též doplnil o české národní tradice, a tak vznikl český scouting - Junák. Dívčí scouting se v Čechách prosadil až r. 1915, ještě téhož roku již však proběhl první tábor skautek u Živohoště poblíž samoty Nouze na Vltavě. První mimopražský skautský oddíl vznikl v Třebechovicích pod Orebem.⁷⁴

Roku 1919 byl ustaven Svaz Junáků - Skautů Republiky Československé. Byla zde však také řada dalších skautských organizací, které do Svazu z různých důvodů nevstoupily. Samostatná zůstala např. druhá největší skautská organizace u nás, *Skauti volnosti*, která se hlásila k myšlenkám lesní moudrosti a socialismu, *Spartakovi skauti práce*⁷⁵ (Jičín), ortodoxní "*Baden-Powellovští*" *BP-skauti*, *Děti přírody*, *Družina skautů*, *Sdružení Československých skautů socialistů*. Samostatní

⁷⁰Kössl, J.; Waic, M. Český tramping 1918 - 1945. 1992.

⁷¹Do češtiny je slovo woodcraft volně překládáno jako "lesní moudroust".

⁷²Hurikán, B. Dějiny trampingu. 1990.

⁷³Přezdívka Benjamin je památkou na působení v Českém pěveckém kvartetu, jehož byl nejmladším členem.

⁷⁴Lešánovský, K.; Nosek, V. Historie skautingu. Junák svaz skautů a skautek ČR. 2001.

⁷⁵O Vánocích 1921 si Jičínské skautské oddíly vzniklé v rámci Federace dělnických tělovýchovných jednot dali název Spartakovi skauti práce, jedná se vlastně o komunistický "rudý" scouting.

zůstávali i *Psohlavci* (Plzeňsko), základ budoucí české Ligy lesní moudrosti.⁷⁶

Skautské hnutí bylo pro děti a mládež velmi přitažlivé. V oddílech se naučili mnoho dovedností potřebných pro život v přírodě a opouštěli je, až když jim skautská výchova začala připadat těsná. Až když měli pocit, že tento styl života jim více dát nemůže a naopak je brzdí. Tento styl výchovy byl totiž přizpůsoben dětské mentalitě, a byl tedy pro dospívající nevyhovující. První roverský oddíl sice vznikl v Anglii již roku 1917, ale samozřejmě nějakou dobu trvalo, než se tato myšlenka dostala do Čech a našla ve společnosti své místo.

Během 20. a 30. let minulého století skauting zapustil nejen ve světě ale i v Československu hluboké kořeny, hnutí bylo dokonce tak populární a vedoucí pro myšlenku tak nedšení, že některé oddíly i přes mnohá úskalí fungovaly i po zákazu skautingu roku 1939. Podobný osud pronásledoval skautské hnutí v Československu během celého 20. století. Po 2. světové válce bylo hnutí sice obnoveno ještě r. 1945, avšak po únoru 1948 byla organizace opět nucena svoji činnost ukončit. Nakrátko byla činnost obnovena v roce 1968, ale i tentokrát byly oddíly nuceny - již potřetí svoji činnost přinejmenším formálně ukončit. Tato situace trvala až do 2. 12. 1989, kdy byl skauting u nás naposledy a snad již natrvalo obnoven. Díky této téměř 50 let trvající izolaci má český skauting zcela jiný charakter než skauting kdekoliv jinde ve světě. Možná, že jsem "zaspali" vývoj, ale česká organizace má, podle mého názoru, daleko blíže k původním skautským idejím, dětské mentalitě, zůstává blízká přírodě, oproti světovému trendu, který tvoří ze skautských oddílů spíše charitativní organizaci bez důrazu na morální rozvoj jedince.

---

⁷⁶Čeští Psohlavci byla první woodcrafterská organizace na evropském kontinentě uznaná E. T. Setonem.

1.2 Historická část

Vzhledem k tomu, že jsem téma diplomové práce vybrala tak, aby bylo možné spojit oba mnou studované obory a navíc moje dlouholeté zájmy (vedení skautského oddílu), mnou zpracovávaný projekt má téma z historie. Považuji tedy za nezbytné udělat alespoň krátký historický exkurz do dané doby, alespoň povrchně a zběžně seznámit s dějinami, nejvýznamnějšími osobnostmi, důvody, průběhem a následky atentátu. Vzdát poctu těm, kdo na jeho provedení spolupracovali a svou troufalost do jednoho zaplatili životem. Přestože se lidé po provedení atentátu na zastupujícího říšského protektora Reinharda Heydricha, především kvůli následkům pro lid, žijící v protektorátu, nestavěli k atentátu jednotně, jednalo se o nejvýznamnější čin československého zahraničního i domácího odboje za celou dobu druhé světové války. Čin, který byl svým významem i ve světě ojedinělý, a díky jeho provedení a následkům změnil svět svůj pohled na Československo (reprezentované vládou v Londýně, územně ve skutečnosti rozdělené na Slovenský stát, Protektorát Čechy a Morava, Třetí říši, Maďarsko, Polsko).

Mým cílem není dopodrobna se zabývat odbojem, dějinami protektorátu, napsat vyčerpávající historii dané doby, ale podat velmi stručný úvod do dané problematiky. Od skončení války vyšlo mnoho knih zabývajících se tímto tématem, doba ale nepřála objektivnímu zhodnocení dějin. Počínaje rokem 1948 čeští historikové měli jen výjimečně příležitost dostat se k archivním materiálům, od nástupu totalitního režimu bylo toto téma víceméně tabuizované. O parašutistech a atentátu na Heydricha se psalo s výjimkou let 1968 - 1970, až na nečetné výjimky, poplatně režimu. Literaturu zahraniční produkce, jejíž autoři k československým archiváliím neměli víceméně žádný přístup, nemá snad kromě výjimečných prací Calluma Mac Donalda, cenu zmiňovat⁷⁷. Ke změně došlo s otevřením archivů po roce 1989, monografií na dané téma bylo napsáno velké množství, za jednu z nejlepších lze jistě považovat knihu Jaroslava Andrejse *Smrt boha smrti*, dále například práce Jiřího Šolce a Zdeňka Jelínka. Velmi podnětný je též katalog k výstavě *Atentát Operace Anthropoid 1941 - 1942*, který je bohužel neprodejný.

⁷⁷ Jelínek, Z. *Operace Silver A*. 1992.

1.2.1 Protektorát Čechy a Morava

Dne 29. 9. 1938 se v Mnichově uskutečnilo jednání představitelů Německa, Itálie, Anglie a Francie. Jednalo se o osudu Československa, avšak žádný z československých politiků k jednání přizván nebyl. V pátek 30. 9. 1938 československá vláda a prezident Edvard Beneš (1884 - 1948) diktát čtyř mocností pod nátlakem přijali, mezi 1. - 10. říjnem měla být Německu odstoupena sporná pohraniční území. Vzápětí vzneslo své požadavky i Maďarsko, spor byl ukončen tzv. Vídeňskou arbitráží z 2. 11. 1938 ve prospěch Maďarska. Československo se zmenšilo o 41 098 km² a ztratilo 4 878 000 obyvatel⁷⁸. Mír "pro naši dobu" byl, alespoň dle slov anglického premiéra Nevilla Chamberlaina, zachráněn. Druhá světová válka vypukla za pouhých 11 měsíců od podpisu Mnichovské dohody, 1. 9. 1939.

Během října 1938 podal prezident Edvard Beneš demisi a i s manželkou odcestoval jako soukromá osoba do Londýna, na jeho místo nastoupil dosavadní prezident Nejvyššího správního soudu ČSR Emil Hácha (1872 - 1945). Konec změnám v Československu ale ještě nenastal. Dne 19. 11. 1938 byl přijat zákon o autonomii Slovenska a Podkarpatské Rusi, a název státu byl změněn na Česko-Slovenská republika.⁷⁹ Tak zvaná "druhá republika" neměla dlouhého trvání. V noci ze 14. na 15. 3. 1939 Adolf Hitler v Berlíně Emilu Háchovi oznámil, že německá vojska mají rozkaz začít obsazovat Čechy, ne tak Slovensko, to již 14. 3. vyhlásilo samostatný stát. Druhého dne přijel Adolf Hitler do Prahy, jeho cíl byl jednoznačný, oslavit svůj triumf v pokořeném městě, 16. 3. vydal též výnos o vytvoření Protektorátu Čechy a Morava. Protektorát byl formálně autonomní, ale musel sledovat politickou a hospodářskou linii Říše. Přestože oficiálně v čele zbytků československého státu zůstal státní prezident Emil Hácha a protektorátní vláda, byla zde zřízena i německá okupační správa. V jejím čele stál říšský protektor, přímý zástupce A. Hitlera, tedy nejmocnější muž protektorátu. Tuto funkci od 18. 3. 1939 vykonával svobodný pán Konstantin von Neurath.

Ještě během března byla vydána nařízení o užívání němčiny jako úředního jazyka, všechny dosavadní politické strany byly zrušeny a nahrazeny jednotným politickým orgánem - Národním souručenstvím, v červnu začaly být uplatňovány antisemitské norimberské zákony⁸⁰, byl zaveden lístkový systém na potra-

⁷⁸Burian, M. Atentát : operace Anthropoid 1941-1942. 2002, s. 7.

⁷⁹Burian, M. Atentát : operace Anthropoid 1941-1942. 2002.

⁸⁰Burian, M. Atentát : operace Anthropoid 1941-1942. 2002.

viny, později i na určité druhy spotřebního zboží, v listopadu 1939 byly uzavřeny všechny české vysoké školy. Již od počátku okupace se formovaly různé odbojové skupiny, o nich více dál v textu, rozmáhaly se sabotáže a stávky, docházelo k otevřeným projevům odporu (např. bojkot protektorátního tisku) a von Neurath situaci neměl pod kontrolou tak dokonale, jak by se od něj čekalo. O jeho další činnosti se nemá cenu dále rozepisovat. Podstatné je, že koncem léta 1941 se ho Hitler rozhodl nahradit z důvodu nedostatečně tvrdého a energického postupu vůči Čechům.⁸¹ Aby mohl být v klidu a bez ostudy odsunut do ústraní zažádal o "zdravotní dovolenou" a zároveň požádal vůdce o zproštění služby do doby, než na tom bude zdravotně lépe. Hitler mu překvapivě "vyhověl" a na dobu jeho "nemoci" byl jako zástupce určen zástupce SS-Obergruppenfuhrer Reinhard Heydrich.

Heydrich přiletěl do Prahy 27. 9. 1941, ještě tentýž den, co von Neurath odstoupil. Jeho plán byl prostý, rychle, účinně, krutě a bez milosti zlikvidovat odbojové hnutí, terorem zastrašit civilní obyvatelstvo. 28. 9. 1941 byl k tomuto účelu vyhlášen civilní výjimečný stav. Stanné soudy začaly pracovat, jejich rozhodnutí byla jednoduchá, buď rozsudek smrti, nebo předat osobu gestapu, nebo zprostit obžaloby. Proti rozsudkům nebylo odvolání a byly vykonávány okamžitě.⁸² Heydrichovi, muži "s kamenným srdcem" zbývalo 8 měsíců života, 8 měsíců, které naprosto ochromily běžný život v protektorátu, 8 měsíců naplněných terorem. Nastalá situace nenechala exilovou vládu v Londýně v klidu a již na podzim roku 1941 začala plánovat Heydrichovo odstranění. Za tímto účelem vyslala do země parašutistickou skupinu Anthropoid, která 27. května 1942 atentát úspěšně provedla - více v následujícím textu. Po jeho smrti se stal novým zastupujícím říšským protektorem SS-Obergruppenfuhrer Kurt Daluege.

1.2.2 Zastupující říšský protektor Reinhard Heydrich

"Reinhard Eugen Tristan Heydrich se narodil v saském Halle nad Sallou 7. 3. 1904 jako první syn Bruna Heydricha".⁸³ Otec byl vynikající hudebník, mladý Reinhard po něm zdědil hudební sluch a lásku k hudbě. Na housle hrál opravdu

⁸¹Kubánek, P. Dal signál k atentátu na Heydricha. 1993.

⁸²Burian, M. Atentát : operace Anthropoid 1941-1942. 2002.

⁸³Andrejs, J. Smrt boha smrti. Legendy a skutečnost kolem atentátu na Heydricha. 1997, s. 12.

výborně. Ekonomická situace rodiny ale nebyla po první světové válce nejlepší, Německo překonávalo ekonomickou krizi a uživit se v dané situaci hudbou, nebylo jednoduché. Heydrich se rozhodl nenásledovat hudební kariéru otce, učarovala mu uniforma, pořádek, preciznost, disciplína. Roku 1922 vstupuje do námořnictva. Kromě hudby vyniká ve sportu - šerm, veslování, plachtění byly obory, ve kterých byl skutečným šampiónem.

Lině von Ostenové, dceři venkovského učitele bylo 20 let, když se poprvé s Heydrichem setkala. Ten jí již na třetí schůzce požádal o ruku. Plánované svatbě se staví do cesty obvinění, že Heydrich již slíbil manželství jiné dívce a pod tímto slibem s ní snad i strávil noc. Je postaven před čestný soud a r. 1931 za trest nuceně odchází z armády. Před svatbou s Linou, která je rozhodnuta riskovat a Heydricha si stále chce vzít, i přes jeho přechodně zhoršenou pověst, bez práce, v období světové hospodářské krize, si dovoluje odmítnout nabízené místo učitele plachtění, které mu nabídla Hansovní škola v Neustadtu.⁸⁴ Touží po práci "v uniformě", když to nejde ve vojsku, zkouší to jinde. Seznamuje se s reichsführerem SS Heinrichem Himmlerem a dostává práci sice za malý plat, ale nad jiné kreativní - vytvořit zpravodajskou a bezpečnostní službu (SD - Sicherheitsdienst) pro stranu NSDAP. Heydrich začíná sbírat zkušenosti, jeho hvězda stoupá strmě vzhůru. Heinrich Himmler, budoucí "druhý muž třetí říše"⁸⁵ v něm našel (všeho) schopného, ničeho se neštítícího pomocníka. Brzy si uvědomil že Heydrichovy schopnosti vysoce převyšují ty jeho.

Po Hitlerově jmenování kancléřem r. 1933, se Himmler stává policejním prezidentem a Heydrich, stále v jeho stínu, šéfem politické policie. Roku 1936 zastává již nejen funkci šéfa SD a Gestapa, ale i kriminální policie a bezpečnostní policie (SIPO). Dalším důkazem Heydrichových schopností, cynismu a chladné rozvahy je například tzv. aféra maršála Tuchačevského z roku 1937. Jejím cílem bylo ochromení Rudé armády a byla až překvapivě úspěšná. Na základě fingované korespondence mezi německými důstojníky a sovětským maršálem, která vyvolávala dojem, že Tuchačevský je německým špiónem a plánuje svržení Stalina, a která byla němci předána Stalinovi, Sověti v předvečer druhé světové války provedli čistku v armádě, jíž padlo za oběť víceméně celé nejvyšší velení + cca 35 000 důstojníků.⁸⁶

⁸⁴ Andrejs, J. Smrt boha smrti. Legendy a skutečnost kolem atentátu na Heydricha. 1997.

⁸⁵ Druhý muž Třetí říše se jmenuje kniha Dušana Hamšíka právě o Heinrichu Himmlerovi

⁸⁶ Andrejs, J. Smrt boha smrti. Legendy a skutečnost kolem atentátu na Heydricha. 1997.

V noci z 9. na 10. 11. 1939 stojí Heydrich za organizací tzv. křišťálové noci, kterou v Německu vyvrcholil protizidovský teror. Zámožní židé byli zatčeni a odesláni do koncentračních táborů, jejich obchody a byty zdemolovány, synagogy vypáleny. *"V roce 1939 byl pověřen přípravou tzv. konečného řešení židovské otázky. Od roku 1941 byl pod jeho dohledem vytvářen systém vyhlazovacích koncentračních táborů".*⁸⁷ Od září 1939 je šéfem nově zřízeného Říšského hlavního bezpečnostního úřadu (RSHA - Reichssicherheitshauptamt).⁸⁸ RSHA byla centrální organizace politické a kriminální policie a sloužil také jako hlavní informační síť bezpečnostní služby, spravoval všechny organizační, personální a technické záležitosti bezpečnostní policie SD, nesl zodpovědnost za správu koncentračních táborů, rozhodoval o zřízení tzv. preventivní vyšetřovací vazby, o deportacích do koncentračních táborů. Další krůček ke slávě, moci a řízení totalitního státu. Před Reinhardem Heydrichem se začínají mít na pozoru i nacistické špičky.⁸⁹

Nástup do funkce zastupujícího říšského protektora, byl jen završením kariéry, třešničkou na dortu. Ihned po příjezdu do Prahy začal promyšleně likvidovat odbojové organizace, ze kterých již tehdy byly jen trosky. Den po svém příjezdu nechává popravit generála Bílého, vedoucího odbojové organizace Obrana národa. Dále za spolupráci s odbojem zatýká předsedu protektorátní vlády Aloise Eliáše, zaměřuje se na sokolskou organizaci. Sám ubytován na Pražském hradě, "hostí" státního prezidenta Emila Háchu. Úspěšně se mu daří likvidovat radiové spojení mezi protektorátem a Londýnem.

Za daleko nebezpečnější, než vyhlášení stanného práva ale považuje exilová vláda v Londýně Heydrichem nastoupený trend podpory dobře pracujících dělníků. Heydrich si velmi dobře si uvědomoval významu protektorátu jako zázemí pro plánovanou válku na východě. Začal tedy uplatňovat osvědčenou politiku cukru a biče, za nedostatkové potraviny a další hmotné výhody byli dělníci ochotni zvýšit své nasazení v práci pro říši. Svět získával pocit, že domácí politická reprezentace zcela vstoupila do služeb okupantů. *"President Beneš byl proto nucen čelit stupňujícímu se nátlaku spojenců žádajících aktivní odpor v okupovaném protektorátu. Exilová vláda v Londýně se tak dostávala na poslední místo mezi zástupci okupovaných států, které přispívali aktivním odbojem k porážce Německa. V této situaci bylo nutné připravit takovou odbojovou akci, která by jasně ukázala*

⁸⁷Burian, M. Atentát : operace Anthropoid 1941-1942. 2002, s. 25.

⁸⁸Burian, M. Atentát : operace Anthropoid 1941-1942. 2002.

⁸⁹Andrejs, J. Smrt boha smrti. Legendy a skutečnost kolem atentátu na Heydricha. 1997.

protiněmeckou aktivitu domácího odboje".⁹⁰

1.2.3 Odboj

Již během prvních dnů po vyhlášení protektorátu se začaly formovat nejrůznější ilegální odbojové organizace a skupiny. Politické ústředí (PU), vycházející ze zkušeností odboje za první světové války, mělo předpoklady stát se centrem demokratického odboje. Dříve než se tak stalo přišlo mu gestapo na stopu, část vedoucích činitelů emigrovala, ostatní byli zatčeni. Nejrozsáhlejší organizací na počátku okupace byla Obrana národa (ON) *"Do Obrany národa se od počátku okupace zapojili stovky bývalých důstojníků. Mnozí z nich zaplatili svými životy."*⁹¹ Na její činnosti se podíleli i Sokolové, učitelé a železničáři. Petiční výbor Věrní zůstaneme (PVVZ) se stal po průniku gestapa do ON (přelom let 1939-1940) nejvýznamnějším představitelem domácího odboje. Roku 1940 se tři výše jmenované organizace sloučili do Ústředního vedení odboje domácího (ÚVOD). Domácí odboj se také sdružoval kolem ilegálních časopisů např. V boj!⁹² *"Vedle nich se rozvíjela i odbojová organizace sokolská, vedená čtyřčlennou Sokolskou revoluční radou, v jejímž čele byl dr. Augustin Pechlát"⁹³, náčelník české obce sokolské (ČOS)"⁹⁴.*

Do organizovaného ilegálního hnutí se zapojila jen menší část obyvatel protektorátu. Češi nebyli ani národ hrdinů, kdy by většina obyvatel aktivně pracovala proti nacistům, ani národ kolaborantů. I když většina obyvatel s okupací nesouhlasila, byla ochotna se účastnit např. akcí odboje kulturního, vyprávět zakázané vtípy, poslouchat zahraniční rozhlas atd., jen málokdo byl ale ochoten se zapojit do organizovaného odbojového hnutí, k tomu bylo opravdu třeba mít dostatek odvahy. Za sebemenší prohřešky hrozily vysoké tresty. A to ještě měli lidé o odboji romantické představy, že ti z rodiny, kteří o odbojové činnosti nic nevědí, nebudou potrestáni. Heydrichiáda ukázala, o jak mylnou a romantickou představu šlo, do koncentračních táborů byly odváženy celé rodiny včetně malých

⁹⁰Burian, M. Atentát : operace Anthropoid 1941-1942. 2002, s. 31.

⁹¹Burian, M. Atentát : operace Anthropoid 1941-1942. 2002, s. 10.

⁹²Burian, M. Atentát : operace Anthropoid 1941-1942. 2002, s. 10.

⁹³Dr. Pechlát byl v červenci r. 1941 za svou činnost popraven.

⁹⁴Andrejs, J. Smrt boha smrti. Legendy a skutečnost kolem atentátu na Heydricha. 1997, s. 57.

dětí, někdy byli popraveni i vzdálenější příbuzní odbojářů. Pro ozbrojenou partyzánskou činnost nebyly na většině území Čech a Moravy podmínky.

Možnosti domácího odboje byly omezené, neměl dostatečné materiální a technické vybavení, dostatek zbraní. Rozhodně nepřicházel v úvahu přímý ozbrojený konflikt. Kromě ukrývání stíhaných osob, pomoci při jejich útěcích za hranice a organizací sabotážních akcí bylo úkolem domácího odboje především udržování spojení s Londýnem (exilová vláda v čele s Benešem) a zpravodajská činnost - například udržování kontaktu s agentem A-54 Paulem Thümmelem a předávání informací od něho získaných dále do Londýna. Ihned po vzniku protektorátu začali Němci s vyhledáváním vysílaček, které se jim, společně s jejich obsluhou, dařilo úspěšně likvidovat. Vzhledem k leckdy "začátečnickému" stylu práce odbojářů a profesionalitě gestapa, byla síť odbojových pracovníků značně narušena již při příchodu Heydricha do Prahy. Ten se, jak jsem již psala, právě na narušení a zlikvidování odbojových organizací cíleně zaměřil, jeho síť konfidentů byla čím dál úspěšnější. Jeho smrt situaci odboje rozhodně neulehčila, spíše naopak, po ní totiž následovala obrovská vlna zatýkání, poprav a represálií. *"Heydrichiádou prakticky skončil organizovaný domácí odboj řízený a kontrolovaný čs. vládou v Londýně. Domácí odboj z let 1939 - 1940 vykvrácel. Ztratil tisíce odhodlaných pracovníků a všechny technické prostředky ke spojení s čs. vládou v zahraničí."*⁹⁵

1.2.4 Problematika paravýsadků

Po okupaci českých zemí začaly stovky především mladých mužů odcházet za hranice, aby zde podobně jako jejich otcové za první světové války bojovali proti okupantům. Většina dobrovolníků odcházela přes Polsko dále do Francie. Českoslovenští vojáci a letci např. v polovině června r. 1940 pomáhali bránit Francii před rychle postupující německou armádou. Své úkoly plnili se ctí. Po pádu Francie dorazilo velké množství Čechoslováků do Velké Británie. *"V průběhu roku 1941 zahájila zvláštní skupina D v čele se štábním kapitánem generálního štábu Jaroslavem Šustrem nábor vhodných mužů z 1. čs. samostatné brigády ve Velké Británii pro připravované tajné operace v okupované vlasti. Jejich výcvik probíhal ve specializovaných střediscích"*⁹⁶ a byl nesmírně náročný. Učil frekventanty všemu, co bylo potřeba k přežití na nepřátelském území, k provádění sabotáží,

⁹⁵Šolc, J. *Ďáblova past.* 1993, s. 67.

⁹⁶Burian, M. *Atentát : operace Anthropoid 1941-1942.* 2002, s. 20.

teroristických akcí a atentátů. Přestože pro výcvik byli vybírání pouze ti nejlepší a opět jen těm nejlepším z nich byla nabídnuta další, popravdě velmi nebezpečná, spolupráce, spletli se bohužel nejednou velitelé při výběru v morálních kvalitách jedince. Nejznámějším případem selhání parašutisty je Karel Čurda. Tato chyba se stala osudnou pro stovky a tisíce lidí na území protektorátu. Na střet s domácí realitou, změněnou mentalitou lidí a všudypřítomný strach všichni parašutisté připraveni nebyli.

Přestože Londýn se ztrátami počítal, přesný obraz neměl. To jak byly ve skutečnosti velké se zjistilo až po válce, rozhodně ale větší než se očekávalo. Paradoxem zůstává, že mnozí odbojáři, kteří přežili nacistické věznice skončili po roce 1948 ve věznicích komunistických.

Paravýsadek bylo velké množství, níže zmíněné skupiny ale nejsou vybrány náhodně. Za prvé jsou jejich úkoly ukázkou plánované protektorátní činnosti parašutistů vycvičených v Británii. Za druhé, a to je pro mou diplomovou práci důležitější, se někteří z těchto mužů aktivně podíleli na přípravě atentátu na Heydricha a sedm z nich se zúčastnilo posledního boje parašutistů v kryptě pravoslavného kostela Sv. Karla Boromejského (v současné době Sv. Cyrila a Metoděje). Ze skupiny ANTHROPOID to byli Jozef Gabčík a Jan Kubiš, ze SILVER A Josef Valčík, z OUT DISTANCE Adolf Opálka, z výsadku BIOSCOP Josef Bublík a Jan Hrubý a ze skupiny TIN Jaroslav Švarc.

- **ANTHROPOID** - Jozef Gabčík, Jan Kubiš. Skupina vysazena v noci z 28. na 29. 12. 1941 společně se skupinami SILVER A a SILVER B⁹⁷. Úkol - přísně tajný (spáchat atentát na zastupujícího říšského protektora Reinharda Heydricha), sabotážní akce.
- **SILVER A** - Josef Bartoš, Jiří Potůček, Josef Valčík. Vysazeni společně se skupinou ANTHROPOID. Úkol - navázat radiospojení s Londýnem⁹⁸, kontaktovat domácí ilegální organizaci, zpravodajské úkoly. Konkrétně šlo o to, navázat kontakt s představiteli ÚVODu a s Václavem Morávkem, jedním z takzvaných Tří králů, který udržoval spojení s již zmíněným agentem A - 54. Agent A - 54, vlastním jménem Paul Thümmel, ale již byl pod stálým dohledem gestapa, a tak nebylo možné žádné další informace pro Londýn

⁹⁷Skupina SILVER B se na provedení atentátu nepodílela, je pro další vývoj nepodstatná

⁹⁸Čvančara, J. Akce atentát. 1991.

získat. I přesto byla skupina SILVER A jedním z nejúspěšnějších výsadek. Jejich vysílačka Libuše po určitou dobu úspěšně vysílala z blízkosti obce Ležáky. To se stalo osadě osudným.⁹⁹

- **OUT DISTANCE** - Karel Čurda, Ivan Kolařík, Adolf Opálka. Seskočili 28. 3. 1942, úkol - připojit se ke skupině SILVER A, dopravit do protektorátu naváděcí radiomaják Beacon a radiostanici Mark III.¹⁰⁰ Ivan Kolařík se zastřelil několik dní po seskoku.
- **BIOSCOP** - Josef Bublík, Jan Hrubý, Bohuslav Kouba. Seskok na jaře 1942. Úkol - sabotáže.
- **TIN** - Ludvík Cupal, Jaroslav Švarc. Seskočili na jaře 1942. Cíl, spáchat atentát na ministra školství protektorátní vlády, kolaboranta Emanuela Moravce, nesplněn.¹⁰¹

Jedním z dalších úkolů, kterými byli parašutisté skupin ANTHROPOID, SILVER A, OUT DISTANCE pověřeni *"byla organizace britského pokusu o bombardování Škodových závodů v Plzni. Tato továrna patřila mezi tři nejvýznamnější zbrojovky pracující pro třetí říši. Cíl vzdálený 1200 km od Britských ostrovů byl nejen na hranici doletu tehdejších bombardovacích strojů, ale i na hranici možností britských navigačních prostředků. Čtyři pokusy, provedené mezi říjnem 1940 a říjnem 1941, skončily neúspěšně"*¹⁰². Nový pokus, nazvaný CANONBURY, se uskutečnil v noci z 25. na 26. dubna 1942. *"Parašutisté zapálili ve směru náletu dvě stodoly. Letci tentokrát Škodovku našli, nad cílem ale ležely ve 300 metrech mraky. Signální ohně tak spatřila jediná osádka a zbylých pět Stirlingů shodilo své bomby naslepo. Škodovku nezasáhla ani jedna puma a celá akce skončila neúspěchem."*¹⁰³

1.2.5 Provedení atentátu

Úkol skupiny ANTHROPOID, provést atentát na zastupujícího říšského protektora Reinharda Heydricha, byl původně plánován jako jejich samostatná akce,

⁹⁹Burian, M. Atentát : operace Anthropoid 1941-1942. 2002.

¹⁰⁰Burian, M. Atentát : operace Anthropoid 1941-1942. 2002.

¹⁰¹Burian, M. Atentát : operace Anthropoid 1941-1942. 2002.

¹⁰²Burian, M. Atentát : operace Anthropoid 1941-1942. 2002, s. 56.

¹⁰³Burian, M. Atentát : operace Anthropoid 1941-1942. 2002, s. 56.

kteřou mají provést aniž by spolupracovali s domácím odbojem, cca do 4 týdnů po seskoku. Představy Londýna o situaci v protektorátu se značně rozcházely se skutečností.¹⁰⁴ Pět měsíců příprav a ukrývání by bylo bez spolupráce s domácím odbojem nerealizovatelné. Stejně tak jako 3 týdny strávené v kryptě pravoslavného kostela Sv. Karla Boromejského v Resslově ulici.

Gestapo si uvědomovalo zvýšenou frekvenci výsadek na konci roku 1941 a během jara 1942. Ochraná služba říšského protektora byla zesílena, avšak Heydrich důrazně odmítl osobní stráž, s odůvodněním, že by to škodilo německé prestiži. Ve své pýše nejspíš věřil, že se mu nikdo z Čechů neodvážív ublížit a nadále jezdil v otevřeném automobilu.¹⁰⁵

Z několika variant chystaného atentátu se jako nejschůdnější zdálo počkat na Heydricha v nějaké ostré zatáčce, kde by musel jeho vůz zpomalit. Když se počátkem dubna 1942 Heydrich přestěhoval z Pražského hradu na zámek v Panenských Břežanech dostali parašutisté příležitost. Pro atentát byla zvolena ostrá zatáčka mezi Kirchmayerovou ulicí a ulicí V Holešovičkách v Kobylisích pod Vychovatelnou, kudy Heydrichovo auto každý den projíždělo na Pražský hrad. 27. května 1942 v 10:35 skáče Jozef Gabčík v ostré zatáčce ulice V Holešovičkách do cesty Heydrichovu automobilu, v rukou samopal STEN, s cílem Heydricha zastřelit. Samopal selhává a nevystřelí. Ke slovu se dostává Jan Kubiš, vytahuje z aktovky speciální bombu a pokouší se jí vhodit do kolem projíždějícího automobilu. Bomba míjí cíl a exploduje nad stupátkem nad pravým zadním kolem¹⁰⁶. Výbuch prorazil karoserii, ale cestující na první pohled zranění nejsou. Není tomu tak, Reinhard Heydrich byl zasažen malou částí karoserie, která prorazila sedadlo, na kterém seděl. Po krátké přestřelce parašutisté z místa činu prchají. Heydrich je převezen do nemocnice Na Bulovce, kde 4. června 1942 na následky infekce umírá.

Po uskutečnění atentátu se parašutisté ukrývají u lidí, kteří jim celých 5 měsíců pomáhali. Všichni zůstávají v Praze a přestože gestapo usilovně hledá nenachází jedinou stopu, která by je vedla za konkrétním cílem. Ani po té, co rozhlas hlásí, že: *"Kdo pachatele přechovává, anebo jim poskytuje pomoc, anebo má vědomost o jejich osobě... Zastřelen s celou rodinou!"*¹⁰⁷ Po několika dnech se všichni pa-

¹⁰⁴ Andrejs, J. Smrt boha smrti. Legendy a skutečnost kolem atentátu na Heydricha. 1997.

¹⁰⁵ Andrejs, J. Smrt boha smrti. Legendy a skutečnost kolem atentátu na Heydricha. 1997.

¹⁰⁶ Burian, M. Atentát : operace Anthropoid 1941-1942. 2002, s. 64.

¹⁰⁷ Andrejs, J. Smrt boha smrti. Legendy a skutečnost kolem atentátu na Heydricha. 1997, s.

rašutisté působící v Praze přemístili do krypty kostela sv. Karla Boromejského v Resslerově ulici. Všichni až na jednoho, Karel Čurda se ukryl u své rodiny v Jižních Čechách.

1.2.6 Následky atentátu a jeho význam

Ještě 27. 5. 1942 vyhláší K. H. Frank civilní výjimečný stav. Stanné soudy, které terorizovaly obyvatelstvo před 8 měsíci, po Heydrichově příjezdu do Prahy, začínají opět pracovat, popravuje se i za "schvalování atentátu". Tentýž den má být zastřeleno 100 příslušníků české inteligence, 10 000 lidí má být zatčeno jako rukojmí. Na jakékoliv informace, které povedou k dopadení pachatelů atentátu, byla vypsána odměna 10 000 000 korun. Částka dost vysoká i v dnešní době.

Souhra nešťastných náhod dovedla gestapo na stopu do obce Lidice. Přestože se zanedlouho prokázalo, že jde o falešnou stopu, rozhodla tato skutečnost o osudu Lidic, které byly 10. června 1942 vypáleny a srovnány se zemí. Muži zastřeleni, ženy poslány do koncentračního tábora, děti na převýchovu¹⁰⁸. Zdálo se, že zuřivost nacistů dosáhla vrcholu.

Po několika dnech nevydrží Karel Čurda tlak okolní situace a 16. června 1942 se hlásí na gestapu v Praze, kde udává všechny spolupracovníky parašutistů, které osobně znal. Svou zradou spustil razii gestapa v bytech odbojářů. Po zatčení všech jejich obyvatel dostávají události rychlý spád. Použitím brutálních metod se gestapu následující den podařilo získat informaci o úkrytu parašutistů v pravoslavném kostele. Po několikahodinovém obléhání zrána dne 18. června 1942 ukončili parašutisté svůj marný boj s mnohonásobnou přesilou sebevraždou.¹⁰⁹ Zrada Čurdy zavedla gestapo též na stopu zbytků výsadku SILVER A, který působil na Pardubicku. Jednalo se především o provoz vysílací stanice Libuše, která byla od ledna 1942 umístěna v lomu nedaleko osady Ležáky. 24. června 1942 potkal vesnici stejný osud jako již zmíněné Lidice, dospělí byli zastřeleni, nevyhovující děti poslány do koncentračního tábora, ostatní na převýchovu. Po válce se z nich vrátily pouze dvě. Cílem nacistů, bylo vymazat jména vesnic Lidice a Ležáky nejen z mapy, ale i z lidské paměti. Vlna odporu, která se ve světě zvedla byla nevídaná. Především název obce Lidice je i dnes známý v celém světě,

232.

¹⁰⁸Ze 104 dětí poslaných na "náležité vychování" se jich vrátilo 17.

¹⁰⁹Burian, M. Atentát : operace Anthropoid 1941-1942. 2002, s. 76.

mnoho obcí si na jejich památku změnilo jméno. Vypálením a vyvražděním obou vesnic nacisté "postavili" pomník nejen jim, ale i parašutistům a jejich činu.

Druhé stanné právo skončilo 3. července 1942¹¹⁰. Bilance nacistické pomsty byla děsivá, stovky popravených, několik tisíc zatčených, navíc v rozmezí pouhých dvou týdnů byly dvě vesnice vyvražděny. Tzv. Heydrichiádou prakticky skončil organizovaný domácí odboj, popravami byla citelně zasažena česká inteligence, která byla považována za potenciální jádro odporu proti nacistům a germanizaci země. Avšak ani stovky mrtvých "nepříteli všech nepřátel říše"¹¹¹, muži číslo 3 v nacistické hierarchii, život vrátit nemohly. Atentát skončil úspěšně a to, že se skutečně jednalo ve světě o ojedinělý čin potvrdila i již zmíněná reakce nacistů. Nikdy, nikde nebyl proveden úspěšný pokus o atentát na tak vysokého nacistického hodnostáře. Na člověka, který by byl zodpovědný za smrt a utrpení miliónů lidí.

Čin atentátníků, jejich obět a strašlivé následky pro obyvatele protektorátu navíc nezůstali bez odezvy ani na poli mezinárodní politiky. Atentát přispěl k upevnění pozice československé emigrační vlády a prezidenta Edvarda Beneše. A co bylo nejdůležitější Velká Británie prohlásila svůj podpis mnichovské dohody za neplatný. *"O necelé dva měsíce později - 29. září 1942 - signoval za přítomnosti gen. Charlese de Gaulla a předsedy čs. exilové vlády Jana Šrámka ministr zahraničí Jan Masaryk prohlášení francouzského Národního výboru, že mnichovskou dohodu pokládá za neplatnou od samotného počátku. Úkol daný výsadku ANTIHIPOID byl splněn."*¹¹²

---

¹¹⁰ Andrejs, J. Smrt boha smrti. Legendy a skutečnost kolem atentátu na Heydricha. 1997.

¹¹¹ Tak se o Heydrichovi vyjádřil Hitler během pohřbu.

¹¹² Burian, M. Atentát : operace Anthropoid 1941-1942. 2002, s. 94.

2 Návrh projektu "Atentát 2007"

2.1 Cíle projektu

Cílem projektu "Atentát 2007" je zábavnou formou seznámit účastníky s protektorátní dobou a s československým odbojem, zejména s parašutistickými výsady v období let 1941 až 1942. Jak už bylo napsáno v úvodu diplomové práce, pražským dětským oddílům, v omezené míře i oddílům z celé České republiky, bychom tak chtěli nabídnout doplněk jejich celoroční činnosti (náměty na program výprav, schůzek, ...). Projekt bude nabídnut i neorganizovaným jednotlivcům, některé úkoly budou moci plnit samostatně, náročnějších akcí (terénní hry, apod.) se budou moci zúčastnit s oddílem v blízkosti jejich bydliště. Doufám, že se tímto způsobem podaří přilákat k oddílové činnosti alespoň několik nových členů a projekt tím přispěje k nutné propagaci skautských oddílů.

Je velmi důležité, aby současná mládež měla nejen dostatek informací, ale aby si byla schopna vytvořit názor, aby byly formovány určité kladné postoje. Přestože budu v následujícím textu používat pojem hra - ve skautských oddílech pro podobné aktivity běžné označení, mám tím na mysli celý, mnou vytvářený projekt. Nejedná se v podstatě o hru v pravém slova smyslu, ale o soubor zážitků ukazujících protektorátní dobu a jednu z nejvýznamnějších událostí našich novodobých dějin. Nejde jen o znalosti, ale i o emoce prožitky. V současné době je prožitek, významný prvek mnoha her, který byl ceněn pro svoji výchovnou sílu, jako by vytlačován moderním životním stylem.¹

Zkusit zažít stres, strach, beznaděj, ve které se parašutisti pohybovali. Pochopit situaci lidí, kteří jim pomáhali. Uvědomit si, že historie, stejně jako lidé, není černobílá. Naopak nám klade dost otázek: Kdo dal pokyn k atentátu? Měli to

---

¹Němec, J. Od prožívání k požitkářství. 2002.

udělat? Či udělat na někoho jiného (Emanuel Moravec, K. H. Frank)? Proč nebyla akce po varování čs. odbojem odvolána? Vidět, že fakta nejsou vždy jasná, zvažovat a pochybovat je proto normální.

2.2 Prostředky

"Atentát 2007" je dlouhodobý mimoškolní projekt, který je připraven jako celoroční hra. Ta bude organizována prostřednictvím webových stránek, které budou vytvořeny speciálně pro něj. Na těchto stránkách budou pravidelně vyvěšovány úkoly a náměty pro účastníky. Kromě toho na nich bude formou dobových novin zobrazováno, co se ten který den stalo ve světě i v protektorátu v dané době (1941-1942).

Hra bude určena pro dva typy účastníků:

- "*Parašutisti*" - skupinky či jednotlivci dětí školního věku (cca 12 - 16 let).
- "*Gestapo*" - protivníci parašutistů. Organizátoři hry a skupiny starších (ve skautských oddílech nazýváni roveři - 16 let a více). Přínosem pro tuto věkovou skupinu by mělo být poukázání na nebezpečí šíření totalitních režimů. K tomu budou sloužit pravidelné diskuse při setkání organizátorů.

Přestože celá hra nese název "Atentát na Heydricha", není postava Heydricha v průběhu projektu nijak důležitá a účastníci se s ním setkají až při závěrečném dějství v květnu 2007.

Úkoly pro parašutisty budou vycházet z obvyklé náplně programu skautských oddílů (tělesná zdatnost, orientace, logické hry, poznávání kulturních památek, atd.), kterému se díky této hře dodá motivace a potřebný náboj prostřednictvím legendy.

2.3 Pravidla a popis hry

Celá hra bude rozdělena do dvou hlavních časových bloků:

1. Výcvik parašutistů ve Velké Británii - září až prosinec 2006

2. Činnost parašutistů v protektorátu - leden až červen 2007

Hlavním cílem hry, jak už bylo několikrát zmíněno, je seznámit účastníky s obtížemi, s kterými se museli odbojáři za 2. světové války potýkat. S ohledem na reálnou činnost parašutistů je velmi těžké vytvořit nějaký hodnotící systém celé hry. Z pohledu jednotlivých odbojářů tento souboj s nacistickou mocí v podstatě nešlo vyhrát. Čím aktivnější byly totiž jednotlivé parašutistické skupiny v protektorátu, tím mizivější byla šance na jejich přežití. Navrhovaný systém tedy nebude stoprocentně spravedlivý, to asi ani být nemůže. Umožní ale hodnocení činnosti jednotlivých účastníků a bude se snažit "simulovat realitu" - čím více bude skupina aktivní, tím víc po ní půjde gestapo. A pokud ukáže jednotlivcům, že má cenu za něco bojovat bez ohledu na osobní prospěch, tak splní společně s celou hrou cíl tohoto projektu.

2.3.1 Hodnocení parašutistů

V průběhu podzimu budou parašutistům za splnění úkoly při výcviku připisovány body do jejich osobních knížek (Traing Report²). Čím více bodů získají, tím lépe budou připraveni na ilegální činnost v protektorátu. Body v osobních knížkách se na jaře, po "výsadku" promění v "životy". "Životy" se parašutistům zaznamenají do "Všeobecné občanské legitimace" (Allgemeine Bürgerliche Legitimation) a při střetu s gestapem budou parašutistům odebrány. Parašutista, který přijde o všechny "životy" bude sice moci pomáhat své skupině při plnění jejich úkolů, ale nebude se už smět zúčastnit závěrečného úseku - atentátu v květnu 2007. V druhé etapě, po "výsadku" do protektorátu, budou skupiny za svou činnost získávat indicie umožňující účast při závěrečném atentátu. Toho se tedy budou moci zúčastnit jen ty nejaktivnější skupiny. Jejich aktivita však dovede na jejich stopu gestapo a organizátoři hry budou upozorněni, aby tuto skupinu více pronásledovali. Po celou dobu hry budou parašutisté muset u sebe nosit "Všeobecnou občanskou legitimaci", ve které bude záznam o aktuálním počtu životů. Potká-li nějaký organizátor (v roli gestapa) nějakého parašutistu odebere mu z legitimace jeden život. Hra tak v omezené míře bude probíhat i v reálném životě a bude držet parašutisty v neustálém napětí. Veškeré zadávání

---

²Foto v příloze

a hodnocení splnění úkolů bude probíhat prostřednictvím sítě internet (webové stránky, elektronická pošta).

2.4 Časový harmonogram

Legenda:

"V průběhu roku 1941 zahájila zvláštní skupina D v čele se štábním kapitánem generálního štábu Jaroslavem Šustrem nábor vhodných mužů z 1. čs. samostatné brigády ve Velké Británii pro připravované tajné operace v okupované vlasti. Jejich výcvik probíhal ve specializovaných střediscích, která vytvořila SOE³ pro své partnery. Tyto přísně specializované STS⁴ sídlily převážně v odlehlých částech anglického a skotského venkova na bývalých farmách, zámečcích a venkovských sídlech. Výcvik parašutistů sestával ze tří etap: základní, udržovací a speciální. Základní výcvik probíhající v jednotlivých STS se skládal z kurzu útočného boje (assault course) a z kurzu vzdušného výcviku (para course). Pro kurz útočného boje vybudovala SOE ve Skotsku STS 25 sídlící na farmách Garramor a Camusdarrach. Vlastní kurz trval většinou 4 týdny a byl prováděn ve skupinách po 20 mužích. Parašutistům dával základní teoretické i praktické znalosti útočného boje a položil základ návykového jednání v krizových situacích. Cílem kurzu bylo i zvýšení celkové fyzické a psychické odolnosti parašutistů. Součástí neobyčejně náročného kurzu byla fyzická příprava, polní výcvik, boj z blízka, používání výbušnin, radiotelegrafický výcvik a topografická příprava."⁵

2.4.1 ZÁŘÍ

Cíl: Zvýšení tělesné zdatnosti

Legenda:

"Na fyzicky i duševně vysoce náročný druh boje se budoucí "muži pro zvláštní úkoly" připravovali tvrdým vyčerpávajícím výcvikem. Nedržely se soboty ani neděle, na počasí se nikdo neohlížel. Bylo zapotřebí prohlubovat obratnost, sílu, odvalu, rychlost i správnou reakci v bojových situacích. Vysoce kvalifikovaný in-

³Special Operations Executive - britská tajná služba

⁴Special Training Schools

⁵Burian, M. Atentát : operace Anthropoid 1941-1942. 2002, s. 20.

*struktorský sbor využíval zkušenosti britských speciálních jednotek COMMAN-
DOS.*⁶

Úkol:

Na začátku září uspořádejte sportovní desetiboj složený z následujících disciplín:

1. Plavání (200m na čas),
2. Plavání pod vodou (kolik metrů),
3. Běh (100m na čas),
4. Běh (1500m na čas),
5. Kliky (počet za 30 sekund),
6. Záda⁷ (počet cviků za 30 sekund),
7. Celostátní motorický test⁸ (počet cviků za 2 min.),
8. Shyby (počet),
9. Švihadlo (počet přeskoků snožmo za 2 min.),
10. Sedy-lehy (počet cviků za 2 min.).

Výsledky každému zaznamenejte do jeho osobní knížky. Cílem všech by mělo být vylepšit své výkony do doby "výsadku v protektorátu". Sebeobrana - Pokuste se najít nějakého odborníka, který by byl ochoten pro váš oddíl uspořádat krátký kurz sebeobrany. V případě, že by se nepodařilo někoho takového sehnat zaměřte část programu na řešení různých krizových situací popsanych na webových stránkách <http://budpripraven.cz/jaknato.php> (zaměřte se zejména na téma: Nebezpečí a lidé). Zařazení programu popsaneho v projektu "Bud' pripraven" můžete samozřejmě spojit i s nácviem sebeobrany, pokud budete mít tu možnost.

⁶Cvančara, J. Akce atentát. 1991, s. 54.

⁷1. poloha: leh (na břicho na zvýšené podložce nebo stole) ruce v týl, 2. poloha: předklon až do volného visu trupu dolů.

⁸Základní poloha: leh (na zádech), 1. poloha: stoj spatný (vzpřímený trup, napjatá kolena paty u sebe), 2. poloha: leh na břicho (hrudník se dotýká předloktí), 3. poloha: = 1. poloha, 4. poloha: leh na zádech (lopatky a paty se dotýkají podložky). Tento pohybový cyklus se opakuje co nejrychleji. Snahou je dosažení maximálního počtu provedení v čase dvou minut. Nutno dbát na přesné dodržování předepsaných poloh! Způsob přechodu z jedné polohy do druhé si každý volí libovolně. Každá řádně provedená poloha se hodnotí jedním bodem.

2.4.2/ ŘÍJEN

Cíl: Naučit se práci s internetem, vysílačkou. Procvičení jazykových, popřípadě zeměpisných znalostí. Tolerance, komunikace.

Legenda:

"Důležitou součástí kurzu v STS 25 představoval spojovací výcvik. Byl povinný pro všechny frekventanty a obsahoval zejména výuku Morseovy abecedy a práci s radiostanicemi . Mezi stanice používané paravýsadky patřil typ MARK V.

Po odhalení radiostanice SPARTA 1 došlo v polovině října k likvidaci téměř celého vedení odbojové organizace ÚVOD, což přivedlo gestapo až k parašutistovi Františku Pavelkovi. Operace PERCENTAGE tak skončila neúspěšně, což ovlivnilo i odložení odletu skupiny ANTHROPOID. Ztráta spojení s domácím odbojem vedla zpravodajský odbor v Londýně k upřednostnění programu SILVER. Ten měl prostřednictvím dvou skupin vysazených v protektorátu obnovit životně důležité spojení mezi domácím odbojem a zahraničním ústředím v Londýně. Informace o běžném každodenním životě sloužily pro přípravu parašutistů. Nejdůležitější pochopitelně byla hlášení o změnách protektorátních průkazů." ⁹

Úkol:

O víkendu 21. a 22. října 2006 se podle vašich možností zúčastněte akce JOTA/JOTI (Jamboree On The Air / Jamboree On The Internet) a následujících soutěží:

1. **Jak se řekne.** Účelem této soutěže je navazovat kontakty se skautkami a skauty z co možná nejvíce zemí a zjišťovat, jak se jejich jazykem řekne první bod skautského zákona. Každý oddíl, který takový mezinárodní kontakt naváže, si ho může na webové stránce akce registrovat. Vítězí oddíl, který naváže spojení s nejvíce zeměmi! Předně je potřeba si uvědomit, že JOTI není soutěž v navazování spojení, ale hlavním smyslem je komunikace. Proto se snažte co nejvíce mezinárodně komunikovat a neomezujte vzájemný kontakt na pouhé vyměnění soutěžního překladu prvního bodu skautského zákona. Při registraci kontaktu musíte také zadat zdroj, od koho jste tento překlad získali. Oddíly, které budou překlad získávat jiným způsobem než navazováním kontaktů, budou ze soutěže vyloučeny!
2. **Nejdelší JOTA spojení.** Podejte zprávu o co možná nejdelším rádiovém

---

⁹Burian, M. Atentát : operace Anthropoid 1941-1942. 2002, s. 20 a 36.

JOTA spojení, které se vám podařilo navázat. Více informací naleznete na webových stránkách akce - www.skauting.cz/jotajoti.

2.4.3 LISTOPAD

Cíl: Nácvik orientace a práce s mapou a s GPS¹⁰. Poznání netradičních sportů (orientační běh), poznávání okolí bydliště, památek.

Legenda:

*"Odkladem operace získali oba příslušníci skupiny ANTHROPOID dostatek času pro zdokonalovací výcvik a důkladnější naplánování celé akce. Od 8. listopadu 1941 pobývali oba parašutisté v STS 2 v Bellasis u Dorkingu. Zpravodajský odbor MNO v Londýně zde ve spolupráci se SOE zřídil výcvikové středisko pro československé parašutisty. Nadporučík Rudolf Hrubec zde organizoval zdokonalovací kurz pro sabotážní skupiny. Rotmistři Jan Kubiš a Jozef Gabčík se v Bellasis zdokonalovali v řízení motorových vozidel, znalosti Morseovy abecedy, orientaci v neznámém terénu, činnosti po seskoku, vytyčování plochy pro přijímání zásob ze vzduchu, ale i ve střelbě z pistolí a samopalů."*¹¹

Úkol:

V následujícím měsíci se snažte co možná nejvíce zdokonalit v práci s mapou, orientaci v terénu a pokud vám to vaše možnosti dovolí naučte se i práci s přijímači GPS. Zúčastněte se alespoň jednoho veřejného závodu v orientačním běhu nebo se pokuste během listopadu nalézt co nejvíce skryšů, jejichž seznam je zveřejněn na webových stránkách www.geocaching.cz¹².

2.4.4 PROSINEC

Cíl: Navození atmosféry závěrečných příprav před výsadkem do protektorátu, zvýšení tělesné zdatnosti, nácvik orientace, samostatnosti, řešení problémových

¹⁰Globální poziční systém. Přijímače GPS umožňují kdekoliv na Zemi v jakoukoliv denní dobu určit polohu uživatele.

¹¹Burian, M. Atentát : operace Anthropoid 1941-1942. 2002, s. 37.

¹²Geocaching je dobrodružství, hra pro všechny majitele GPS, spojující prostřednictvím internetu tisíce lidí po celém světě. Funguje díky přesnosti dnešních GPS systémů a možnosti výměny informací o nově založených skryších mezi účastníky hry. Ti pak mohou s délkovými a šířkovými souřadnicemi skryše vyrazit na lov. Odměna za nalezení se většinou ukrývá uvnitř plastického kontejneru nebo zavařovací sklenice.

situací.

Legenda:

"Dne 1. prosince 1941 podepsali rotmistři Jan Kubiš a Jozef Gabčík v Londýně závazek v následujícím znění: Můj úkol tkví v zásadě v tom, že společně s jiným příslušníkem československé armády budu odeslán do vlasti, abych v čase, na místě a situaci, která se podle našeho zjištění bude zdát nejvýhodnější, provedl nějakou sabotážní, nebo teroristickou akci, tak účinnou, aby měla patřičný ohlas jak doma, tak za hranicemi Československé republiky. Učiním podle svého nejlepšího vědomí a svědomí vše, abych tento úkol, k jehož provedení jsem se dobrovolně přihlásil, úspěšně splnil.

Před odletem obdrželi oba parašutisté pokyny, podle kterých měli postupovat po seskoku: Do prostoru přiletí letoun asi mezi 23:00 a 24:00 hod něm. let. času v den odletu z Anglie, nebo těsně po půlnoci, tj. v prvních hodinách dne příštího. Ihned po seskoku zakopati pečlivě padáky a letecké oděvy, jakož i všechny ostatní součástky nutné pouze pro přelet. Ukrytí si případně materiál a vyčkati v lese poblíže místa seskoku do rána. Jakmile Vám situace dovolí, vyjděte na hlavní silnici a půjdete do Plzně, nebo do Rokycan. Od okamžiku, kdy opustíte letoun, závisí vše a úplně jenom na Vás a na situaci, kterou naleznete na zemi, ...

Dne 29. prosince 1941, přibližně ve 02:30 hodin přistáli Jan Kubiš a Jozef Gabčík na zasněženém poli nedaleko Nehvizd u Prahy."¹³

Úkol:

V průběhu prosince zorganizujte ještě jednu desetiboj se stejnými disciplínami jako v září. Za každou disciplínu, ve které parašutista zlepšil svůj výkon oproti září, připište body do osobní knížky.

Parašutisty rozdělte do skupin a přiďte jim jména podle skutečných výsadek z 2. světové války. V ideálním případě zvolte jméno skupiny působícím v okolí vašeho bydliště. Uspořádejte terénní hru "Výsadek", kdy jednotlivé skupiny rozvezte autem na neznámé místo, vzdálené přibližně 15 - 20 km od bydliště. Během převozu musí mít parašutisté zavázané oči, aby neviděli, kam jsou odváženi. Parašutisté se potom musí co nejrychleji zorientovat a pěšky dorazit na smluvené místo (např. klubovna, bydliště). Cestou se musí vyhnout gestapu, hlídkujícímu v okolí. Při zadržení gestapem jim bude odebrán "život" z jejich Všeobecné občanské legitimace.

¹³Burian, M. Atentát : operace Anthropoid 1941-1942. 2002, s. 43.

2.4.5 LEDEN

Cíl: Najít pamětníky 2. světové války. Komunikace, seznámení s historií. Uvědomit si, že pamětníci stále žijí mezi námi.

Legenda:

"Jan Kubiš s Jozefem Gabčíkem po přistání ukryli osobní operační výstroj a sabotážní materiál v boudě zahradníka Antonína Sedláčka, kde přečkali svou první noc v protektorátu. Ráno na místní faře zjistili, že došlo ke značné navigační chybě a že namísto na Plzeňsku seskočili u Nehvizd u Prahy. Podle původních pokynů odjeli na Plzeňsko, kde vyhledali kontaktní osoby. Záchytné adresy spolehlivých příslušníků domácího odboje představovaly důležitou součást výbavy všech parašutistů. V mnoha případech bohužel parašutisté končili u dveří již popravených odbojářů. V případě výsadku ANTHROPOID se adresy skutečně osvědčily a Jozef Gabčík a Jan Kubiš na nich získali potřebnou pomoc. Gabčíkovi zraněnému při seskoku, se dostalo i lékařského ošetření. Prvními pomocníky parašutistů se stali inspektor tajné státní policie Václav Král z Plzně (popraven s celou svou rodinou 24. října 1942 v Mauthausenu) a železniční penzista Václav Stehlík (popraven s celou svou rodinou 28. května 1942 v Plzni-Lobzích)."¹⁴

Úkol:

Pokuste se ve svém okolí, mezi příbuznými nebo známými, nalézt nějakého pamětníka 2. světové války. Vypptejte se ho na jeho vzpomínky: Jak prožíval okupaci? Co si pamatuje z období Heydrichiády? Znal-li někoho činného v odboji? Požádejte ho jestli by nebyl ochoten přijít do vaší klubovny na besedu s celým oddílem.

2.4.6 ÚNOR

Cíl: Najít co nejvíce informací o parašutistické skupině, seznámit se s historií regionu, osobnostmi odboje. Vyzkoušet si práci s prameny, literaturou, dokumenty.

Legenda:

"Spolu s ANTHROPOIDEM byla v noci z 28. na 29. prosince 1941 vysazena i paraskupina SILVER A ve složení nadporučík Alfréd Bartoš, rotmistr Josef Valčík a svobodník Jiří Potůček. Dostala za úkol vyhledat vedoucí činitele domácího odboje a obnovit radiotelegrafické spojení s Londýnem. SILVER A operoval hlavně

¹⁴Burian, M. Atentát : operace Anthropoid 1941-1942. 2002, s. 48.

na Pardubicku, kde se mohl opřít o rozsáhlou síť ilegálních spolupracovníků, kteří se nejen starali o jeho ukrývání, ale především dodávali cenné informace očekávané v londýnském ústředí. "¹⁵

Úkol:

Najděte co nejvíce informací o skutečné paraskupině, jejíž nesete jméno (seznam členů, kde operovala, jaký byl její úkol, její osudy a zda úkol splnila, ...). Prostřednictvím webových stránek můžete klást ostatním parašutistům otázky, týkající se jejich skupin. Na zodpovězení mají vždy jeden týden. Při správné odpovědi získávají indicie, při špatné nebo žádné odpovědi získá indicie tazatel (pokud bude sám znát správnou odpověď na jím položenou otázku).

2.4.7 BŘEZEN

Cíl: Vyzkoušet a naučit se pracovat s vysílačkami, nácvik orientace v terénu. Osobní seznámení účastníků, navazování kontaktů.

Legenda:

"Krátce po okupaci českých zemí začali Němci s vyhledáváním vysílaček, s jejichž pomocí udržoval domácí odboj spojení se zahraničím. Na území Říše existovaly již od roku 1937 monitorovací a zaměřovací střediska (Funkmesstellen) a mobilní pátrací jednotky pod přímou kontrolou Hlavního úřadu říšské bezpečnosti (RSHA). V protektorátu byla zbudována Funkmesstelle Süd-Ost Prag s centrálou v bývalém ústavu šlechticů na Pražském hradě a s pobočkou v Brně. V pražské centrále pracovalo čtyřicet radistek a dvacet pátračů vybavených nejmodernější technikou pro odposlech, registraci, zaměřování a dohledávání ilegálních vysílaček. Rádiová zaměřovací služba používala v prvních válečných letech (1939 - 1942) následující strategii:

- 1. operátoři v centrálních služebnách, vybaveni přehledovými přijímači, monitorovali krátkovlnná pásma,*
- 2. při zjištění neznámé rádiové stanice byl obsluhami několika zaměřovačů určen azimut, pod kterým byl signál přijímán, a pomocí průsečíků těchto azimutů určena přibližná poloha ilegální vysílačky,*

---

¹⁵Burian, M. Atentát : operace Anthropoid 1941-1942. 2002, s. 50.

3. údaje byly předány pátrací jednotce, která do oblasti vyslala pátrací goniovozy,
4. postupným zaměřováním a přibližováním vozů byla upřesňována poloha stanice,
5. k dohledávání domu a konkrétního bytu byly používány pěší pátrači vybavení opaskovými zaměřovači,
6. vlastní likvidace ilegální radiostanice probíhala pod řízením příslušného referátu gestapa.¹⁶

Úkol:

V březnu 2007 uspořádá naše 96. středisko Scarabeus terénní hru s možností účasti všech skupin zapojených do projektu. Jednotlivé parašutistické skupiny budou mít za úkol umístit na udané pozice vysílač pro rádiový orientační běh (ROB). Na udaném místě se budou muset zdržet a vysílat minimálně 30 minut, poté se přesunou na další pozici. Jednotky gestapa budou vybaveny přijímači ROB a budou jednotlivé skupiny vyhledávat. Princip vyhledávání vysílačů při rádiovém orientačním běhu je identický s reálným postupem vyhledávání ilegálních vysílaček, popsaným v legendě.

2.4.8 DUBEN

Cíl: Návuk skautských dovedností - orientace v terénu, pohyb noční krajinou, zapalování a udržování ohně, atd. Seznámit se blíže s historií a pozicí protektorátu v rámci Třetí říše.

Legenda:

"Jedním z úkolů, kterými byli pověřeni parašutisté vyslaní do vlasti, byla organizace britského pokusu o bombardování Škodových závodů v Plzni. Tato továrna patřila mezi tři nejvýznamnější zbrojovky pracující pro třetí říši. Cíl vzdálený 1200 km od Britských ostrovů byl nejen na hranici doletu tehdejších bombardovacích strojů, ale i na hranici možností britských navigačních prostředků. Čtyři pokusy, provedené mezi říjnem 1940 a říjnem 1941, skončily neúspěšně. Nový pokus, provedený v noci z 25. na 26. dubna 1942 a nazvaný CANONBURY, byl

¹⁶Burian, M. Atentát : operace Anthropoid 1941-1942. 2002, s. 19.

proveden šesti čtyřmotorovými bombardéry Short Stirling Mk.I od 218. peruti. Dne 25. dubna v 18:00 zaznělo v českém vysílání BBC smluvené heslo, které bylo signálem pro členy výsadku *OUT DISTANCE*, *ANTHROPOID* a *SILVER A*, aby označili cíl. Parašutisté zapálili ve směru náletu dvě stodoly. Letci tentokrát Škodovku našli, nad cílem ale ležely ve 300 metrech mraky. Signální ohně tak spatřila jediná osádka a zbylých pět Stirlingů shodilo své bomby naslepo. Škodovku nezasáhla ani jedna puma a celá akce skončila neúspěchem."¹⁷

Úkol:

Uspořádejte noční terénní hru. Úkolem jednotlivých skupin bude na nějakém zabezpečeném místě, dobře viditelném ze širokého okolí, rozdělat a udržovat oheň. Část skupiny bude hledat co nejvzdálenější místo, ze kterého je oheň ještě viditelný. O výsledku rozhoduje vzdálenost, ze které oheň ještě spatříte.

2.4.9 KVĚTEN

Cíl: Setkání účastníků, poznávání Prahy - památky a významná místa spojená s odbojem. Návuk spolupráce a chování ve stresových situacích.

Legenda:

"Je ráno 27. května 1942. Černý mercedes 320 C řízený SS-Oberscharführerem Johanem Kleinem sjíždí z Kobylis Kirchmayerovou ulicí. Červená standarta říšského protektora na pravém blatníku a poznávací značka vozu SS-3 prozrazují, kdo sedí na předním sedadle vedle řidiče. SS-Obergruppenführer Reinhard Heydrich jede ze svého letního sídla v Panenských Břežanech. Má před sebou důležitou cestu. Již dlouho se mu nedostalo osobního pozvání k Adolfu Hitlerovi. O tom, že do svého cíle nikdy nedorazí, rozhodují dva muži. Je 10:35 a vůz zpomaluje v ostré zatáčce do ulice v Holešovičkách. Jozef Gabčík skáče před automobil a v rukou se mu objevuje samopal STEN, který má v následující vteřině zasypat Heydricha smrtonosnou dávkou. V kritickém okamžiku samopal selhává. Na řadu přicházejí návyky získané v kurzech SOE. Jan Kubiš vytahuje z aktovky jednu z připravených speciálních bomb a hází ji naučeným spodním obloukem směrem k vozu zastupujícího říšského protektora. Bomba míjí cíl a exploduje nad stupátkem před pravým zadním kolem. Oba prchající parašutisté již neví, že malý kus karo-série prorazil právě přední sedadlo a spolu s částmi čalounění učinil z 27. května

¹⁷Burian, M. Atentát : operace Anthropoid 1941-1942. 2002, s. 56.

1942 jeden z nejvýznamnějších dní v našich novodobých dějinách."¹⁸

Úkol:

Skupiny, které během jara získají dostatek indicií, se v Praze 26. až 27. května 2007 budou moci zúčastnit závěrečné víkendové etapy projektu. Nebude se jednat o hru s úkoly v pravém slova smyslu, ale o soubor zážitků navozujících atmosféru situace, ve které se ocitli skuteční parašutisté před 65 lety. Během soboty budou mít za úkol počkat v okolí skutečného atentátu na projíždějící historický vůz s "Heydrichem" a hodit do něj maketu bomby. Přes hlídkující gestapo rozmístěné po celé Praze se budou muset dostat na určené adresy, kde budou přes noc ubytováni v rodinách "odbojářů". Během noci podnikne gestapo prohlídky těchto bytů a parašutisté se budou muset před nimi ukrýt. V neděli ráno se všichni účastníci hry setkají v kostele sv. Cyrila a Metoděje v Resslově ulici, kde proběhne závěrečná beseda s nějakým pamětníkem nebo historikem (v roce 2003 proběhla beseda s historikem Jiřím Šolcem).

2.4.10 ČERVEN

Pouze prostřednictvím internetu budou účastníci informováni o konci a důsledcích atentátu. Zejména o vypálení vesnice Lidice, závěrečném boji parašutistů v kryptě kostela sv. Cyrila a Metoděje v Resslově ulici a ohlasu, způsobeném atentátem ve světě:

Legenda:

*"Ve středu 5. srpna 1942 odeslal britský ministr zahraničí Anthony Eden čs. ministru zahraničních věcí Janu Masarykovi dopis, obsahující mimořádně důležité sdělení týkající se vlády Jeho Veličenstva k Mnichovu. Teprve tímto aktem, následujícím po atentátu a krvavých represáliích nacistů na českém obyvatelstvu, odznamenala Velká Británie mnichovskou dohodu. O necelé dva měsíce později - 29. září 1942 - signoval za přítomnosti gen. Charlese de Gaulla a předsedy čs. exilové vlády Jana Šrámka ministr zahraničí Jan Masaryk prohlášení francouzského Národního výboru, že mnichovskou dohodu pokládá za neplatnou od samotného počátku. Úkol daný výsadku ANTHROPOID byl splněn."*¹⁹

¹⁸Burian, M. Atentát : operace Anthropoid 1941-1942. 2002, s. 64.

¹⁹Burian, M. Atentát : operace Anthropoid 1941-1942. 2002, s. 94.

3 Závěr

Většina lidí si pod pojmem učení představí činnost, která je sama o sobě nepřijemná a na jejímž konci budou něco znát, umět. Využitím projektů se dá značně zvýšit motivace jedince, což následně proces učení velmi usnadní. Projektová metoda, je jedním ze způsobů práce, které jsou v moderním školství velmi populární, avšak počátky jejího používání spadají až na začátek 20. století. Školství ale není jedinou oblastí, kde se zmíněná metoda dá s úspěchem využít, je však oblastí, kde se její používání stalo v současnosti módním trendem. V pedagogice volného času je, díky jiným cílům a celkově jinému způsobu práce, než ve školství, využívání projektů stálým jevem. Projekty umožňují spojení více oblastí lidského poznání dohromady, ukazují použití poznatků v praxi.

Při jejich realizaci by měl pedagog vyloučit jakoukoli improvizaci. Měl by včas připravit všechny potřebné věci, vypracovat časový plán, přesná a jednoznačná pravidla, určit výchovně - vzdělávací cíl, úkoly, způsob hodnocení. Pravidla práce je důležité vysvětlit jasně a přehledně, pokud možno s názorným příkladem. Je žádoucí si ukázkou ověřit, že všichni všemu rozuměli.

Mnou navržený projekt má téma z historie. Cílem je povzbudit zájem mládeže o historii a dějepis, který ve školách nebývá populárním předmětem a i v pedagogice volného času je oblastí víceméně opomíjenou. Chtěla jsem zajímavou formou seznámit účastníky s významnými osobnostmi a událostmi našich dějin. Dále jsem chtěla poukázat na jednu z nejvýznamnějších akcí československého domácího i zahraničního odboje za 2. světové války. Atentát na zastupujícího říšského protektora Reinharda Heydricha, byl ve světě ojedinělým činem. Jak jeho spáchání, tak jeho následky zvýšily prestiž Československa ve světě. Ukázaly, že protektorát není oázou klidu, kde dělníci nasazují všechny síly a prostředky pro výrobu pro říši, ale že se národ dovede i bránit a ukázat světu, že s Heydrichovými plány s obyvatelstvem protektorátu nesouhlasí. Dlouhá léta komunistické

vlády byl atentát akcí zcela opomíjenou a nedocenenou. Odbojáři, kteří přežili nacistickou hrůzovládu, byli později často vězněni v komunistických věznicích.

Morální odkaz historické události prostupuje celým projektem hry. Jelikož zadávání úkolů a především odesílání výsledků úkolů bude organizováno elektronickou poštou, je jen věcí cti a čestnosti účastníků, jak se úkolů zhostí. Jestli jimi odeslané výsledky budou pravdivé, či nikoliv. Vycházím ale z předpokladu, že skautské hnutí by mělo děti vychovávat k čestnosti a pravdomluvnosti, a tedy že nikdo nebude pocíťovat nutnost jakkoli falšovat výsledky. V mé víře mě utvrzuje i na podobném principu již několik let fungující celoroční etapová hra Modrá Flotila. Samozřejmě, že k problémům s "upravováním" a "vylepšováním" výsledků může dojít, ale protože hru nevyhraje skupina s největším počtem bodů, ani skupina s největším počtem životů, doufám, že tento problém bude minimalizován. Je samozřejmě také na vedoucích jednotlivých oddílů a roverských kmenů, na to dohlédnout. Cílem není vyhrát, ale zúčastnit se a prožít "rok v protektorátu". Vyzkoušet si nové věci, seznámit se s novými lidmi, kteří mají podobné zájmy a jen tak zcela mimochodem se naučit něco nového, užitečného. Především si však uvědomit, že za svobodu má cenu bojovat a nebude-li národ bojovat a bránit se sám, nikdo jiný to neudělá, že žít ve svobodném státě není pro mnoho lidí samozřejmostí.

4 Použitá literatura

- ANDREJS, J. *Smrt boha smrti. Legendy a skutečnost kolem atentátu na Heydricha*. Brno : Jota, 1997. ISBN 80-7217-011-2.
- BAUER, I. Náměty do hodin dějepisu. *Moderní vyučování*, 1998, roč. 4, č. 10, s. 14 -15. ISSN 1211-6858.
- BAUER, I. Náměty do hodin dějepisu. *Moderní vyučování*, 2000, roč. 6, č. 8, s. 17. ISSN 1211-6858.
- BAUER, I. Paleta dějepisných nápadů. *Moderní vyučování*, 2001, roč. 7, č. 2, s. 18-19. ISSN 1211-6858.
- BAUER, I. Úvahy o pojetí a výuce dějepisu. *Učitelské listy*, 2000-2001, roč. 8, č. 4, s. 18-19. ISSN 1210-7786.
- BAUER, I. Řecký symposion, čili jedné z tváří dějepisu. *Učitelské listy*, 2001-2002, roč. 9, č. 5, s. 14. ISSN 1210-7786.
- BLÁHA, V. *Výchova mimo vyučování na základnách školách*. Praha : SPN, 1984.
- BLÍŽKOVSKÝ, B. *Systémová pedagogika*. Ostrava : Amosium servis, 1997. ISBN 80-85498-23-5.
- BŘICHÁČEK, V. *Rovering*. Liberec : Skauting, 2000. ISBN 80-85421-29-1.
- BUDÍKOVÁ, O. Vzali jsme žáky do muzea. *Učitelské listy*, 2002-2003, roč. 10., č. 9, s. 20. ISSN 1210-7786.
- BURIAN, M. *Atentát : operace Anthropoid 1941-1942*. Praha : Ministerstvo obrany České republiky - AVIS, 2002. ISBN 80-7278-157-X.
- ČVANČARA, J. *Akce atentát*. Praha : Magnet-Press, 1991. ISBN 80-85110-77-6.
- DEWEY, J. *Demokracie a výchova*. Praha : Leichter, 1932.
- Didaktické a metodické inspirace - Dějepis ve škole II*. [Praha] : Asociace učitelů dějepisu ČR, 2002. ISBN 80-239-0996-7.
- FIDLER, J. *Atentát : malý encyklopedický slovník*. Brno : Jota, 2002. ISBN 80-7217-177-1.
- FOUNTAIN, S. *Místo na slunci*. Praha : TEREZA a Arcadia, 1994.

- HAASIS, H.G. *Smrt v Praze : atentát na Reinharda Heydricha*. Praha : Vitalis, 2004. ISBN 80-7253-141-7.
- HÁJEK, B.; HOFBAUER, B.; PÁVKOVÁ, J. *Pedagogika volného času*. Praha : Univerzita Karlova v Praze - Pedagogická fakulta, 2003. ISBN 80-7290-128-1.
- HAMŠÍK, D. *Bomba pro Heydricha*. Praha : Československý spisovatel, 1970.
- HOFBAUER, B. *Děti, mládež, volný čas*. Praha : Portál, 2004. ISBN 80-7178-927-5.
- HOUŠKA, T. *Škola je hra. Náměty k projektům a globálním hrám*. Praha : Repro Future, 1993. ISBN 80-900704-9-3.
- HURIKÁN, B. *Dějiny trampingu*. Zlín : Novinář 1990. ISBN 80-7077-432-0.
- JELÍNEK, Z. *Operace Silver A*. Praha : Naše vojsko, 1992. ISBN 80-206-0112-0.
- JIRÁSKOVÁ, V. *Učíme o nás a o Evropě*. Praha : SOFIS : Pastelka, 2000. ISBN 80-902785-0-7.
- KANTORKOVÁ, H. *Pedagogická tvořivost studentů učitelství*. Ostrava : Ostravská univerzita, Pedagogická fakulta, 2000. ISBN 80-7042-162-2.
- KASÍKOVÁ, H. *Kooperativní učení a vyučování*. Praha : Karolinum, 2001. ISBN 80-246-0192-3.
- KAŠPÁRKOVÁ, S. Hodnotová výchova v dějepisu, *Tvořivost v práci učitele i žáka*. Brno : Paido, 1996 s. 97 -100.
- KAŠOVÁ, J. *60 let fakultní základní školy Obříství 1938 - 1998*. Obříství : Klub přátel školy : Obecní úřad, 1998. ISBN 80-238-2436-8.
- KÖSSL, J.; WAIC, M. *Český tramping 1918 - 1945*. Práh, Ruch. Praha a Liberec 1992. ISBN 80-900835-7-9.
- KUBÁNEK, P. *Dal signál k atentátu na Heydricha*. Uherské Hradiště : Uher, 1993. ISBN 80-901386-3-2.
- LEŠANOVSKY, K.; NOSEK, V. *Historie skautingu*. Junák svaz skautů a skautek ČR, Praha : TDC, 2001.
- LOKŠOVÁ, I.; LOKŠA, J. *Tvořivé vyučování*. Praha : Grada, 2003. ISBN 80-247-0374-2.
- MAC DONALD, C. *Úder z Londýna : atentát na Obergruppenführera Reinharda Heydricha*. Praha : BB art, 2000. ISBN 80-7257-205-9.
- MAJERCÁKOVÁ, J. *Zámek a park ve Veltrusích a jejich využití ve výchovně vzdělávacím projektu na ZŠ*. Praha : UK Pedagogická fakulta, KDDD, 2003. Diplomová práce.
- Malá encyklopedie turistiky*. Olympia. Praha 1986.

- MALACH, J.: *Tvorba projektu vzdělávání*. Ostrava : Ostravská univerzita v Ostravě, 2003. ISBN 80-7042-942-9.
- Metodické inspirace - Dějepis po škole*. [Praha] : Asociace učitelů dějepisu ČR, 1999. ISBN 80-239-3106-7.
- Metodické inspirace - Dějepis ve škole*. [Praha] : Asociace učitelů dějepisu ČR, 1998. ISBN 80-238-3910-1.
- NĚMEC, J. *Od prožívání k požitkářství*. Brno : Paido, 2002. ISBN 80-7315-006-9.
- NĚMEC, J. *S hrou na cestě za tvořivostí*. Brno : Paido, 2004. ISBN 80-7315-014-X.
- Nováková, I. *Celoroční projekt cesta staletími*. Učitelské listy X, č.2, 2002-2003, str. 13. ISSN 1210-7786.
- PÁVKOVÁ, J. *Průvodce studiem oboru Pedagogika volného času*. Liberec : Technická univerzita v Liberci, 2003. ISBN 80-7083-757-8.
- PÁVKOVÁ, J.; HÁJEK, B.; HOFBAUER, B.; HRDLIČKOVÁ, V.; PAVLÍKOVÁ, A. *Pedagogika volného času*. Praha Portál, 2002. ISBN 80-7178-711-6.
- PETTY, G. M. *oderní vyučování*. Praha : Portál, 1996. ISBN 80-7178-070-7.
- Projektové vyučování v chemii : 1. studentská konference - krátkodobé přírodovědné výukové projekty*. Praha : Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2001.
- Project Wild*. Břeclav : Moraviapress, 1993.
- PRŮCHA, J. *Moderní pedagogika*. Praha : Portál, 2002. ISBN 80-7178-170-3.
- PRŮCHA, J.; WALTEROVÁ, E; MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. Praha : Portál, 2001. ISBN 80-7178-579-2.
- SKALKOVÁ, J. *Obecná didaktika*. Praha : ISV, 1999. ISBN 80-85866-33-1.
- SPOUSTA, V. *Metody a formy výchovy ve volném čase*. Brno : Masarykova univerzita v Brně, 1996. ISBN 80-210-1275-7.
- Státní okresní archiv Beroun. *Minulostí Berounska*. Beroun : Okresní úřad Beroun, 2002. ISSN 1211-9512
- ŠOLC, J. *Ďáblova past*. Praha : Exact Service, 1993. ISBN 80-901380-3-9.
- TOPINKA, J. *100 let Klubu českých turistů v Berouně 1889-1999*. Beroun 1999.
- VALENTA, J. a kol. *Pohledy. Projektová metoda ve škole a za školou*. Praha : Ipos Arama, 1993. ISBN 80-7068-066-0.
- VÁŽANSKÝ, M. *Volný čas a pedagogika zážitku*. Brno : Masarykova univerzita, 1992. ISBN 80-210-0428-2.
- VÁŽANSKÝ, M; SMĚKAL, V. *Základy pedagogiky volného času*. Brno : Paido,

1995. ISBN 80-901737-9-9.

ŽANTA, R. *Projektová metoda*. Praha : Dědictví Komenského, 1934.

http://orongo.cz/hry/Hry_Atentat.php

<http://www.pribeh-hradu.cz/index.php>

<http://budpripraven.cz/jaknato.php>

www.skauting.cz/jotajoti.

www.geocaching.cz

3.1 Seznam příloh

1. Jaro Kubík a Josef Gabčík
2. Ústřední vyprávění Jara Kubíka po ústřednímu
3. Ústřední vyprávění Jara Kubíka (na ústřední stránce)
4. Jaro Kubík v době prvního útoku
5. Po atentátu pokračování Hrdinův příběh
6. Ústřední vyprávění Jara Kubíka "Ústřední stránka"
7. Ústřední vyprávění Jara Kubíka v "Ústřední stránce"

5 Přílohy

5.1 Seznam příloh

1. Jan Kubiš a Jozef Gabčík
2. Ukázka vysvědčení Jana Kubiše po parašutistickém výcviku
3. Ukázka dobového tisku (na titulní straně Reinhard Heydrich)
4. Mapa Prahy v době protektorátu
5. Po autentátu poškozený Heydrichův vůz
6. Ilustrační foto z hry "Atentát 2003"
7. Ukázka dobového tisku s výnosem o odměně za nalezení atentátníků

Dvě fotografie, které vstoupily do dějin, byly pořízeny 18. prosince 1942 na dvoře budovy Porchester Gate v Londýně, kde sídlila velitelská sekce Zvláštní skupiny D.

TRAINING HISTORY SHEET

35

Social No. *2.*

NAME IN FULL *KUBIŠ, JAN* *PROHRADEK*

AGE *28* NATIONALITY *Czechoslovakian*

DESCRIPTION *Medium light build, fair hair, eyes blue, complexion fair*

KNOWLEDGE OF LANGUAGES

CIVIL EMPLOYMENT *Technician in Book Works*

MILITARY EMPLOYMENT AND QUALIFICATIONS *In book of 1935-36 old Staff, member reserve corps, 4 years in service, served in Poland. No. 2 without flight. Pilot Certificate No. 2, Czechoslovakian C-17*

TRAINING REPORT

S.T.S. No. *25.*

HEALTH *V Good.*

CHARACTER *Slow but reliable, solid, popular.*

PARTICULAR STANDARD OR ABILITY IN REGARD TO —

- I. Physical Training *V Good.*
- II. Fieldcraft *Good.*
- III. Close Combat *V Good.*
- IV. Weapon Training *Good.*
- V. Explosives and Demolition *Good. Test 90% slow in practice & instructions*
- VI. Communications *Good. Test slow & unclean.*
- VII. Reports *Good.*
- VIII. Map Reading & Sketching *V Good. Test 95%.*
- IX. Intelligence
- X. S.S. Work
- XI. Irregular Warfare
- XII. Sabotage
- XIII. Camouflaged Operations
- XIV. Politics & General

Ukázka dobového tisku (na titulní straně Reinhard Heydrich)

Dnes v listě:

V Praze v úterý 30. září 1941.

70 haléřů

NÁRODNÍ POLITIKA

LIST NÁRODNÍHO SOURUČENSTVÍ

Ročník LIX. Čís. 272.

Telograf číslo 293-51.

Pro kážer v vědomí odpovědnosti.

Čtenář, který čte v tomto vydání, je již přibližně vědom, že se jedná o titulní stránku dobového tisku, který byl vytištěn v úterý 30. září 1941. Na titulní straně dobového tisku se nachází několik důležitých informací, které jsou dnes již málo známy. V tomto článku bychom se chtěli zabývat tím, jak se tato stránka vyzorovala a jaké informace na ní byly zobrazeny. Titulní stránka dobového tisku byla velmi důležitá, protože obsahovala všechny informace, které byly potřebné pro čtenáře. Na titulní straně dobového tisku se nachází několik důležitých informací, které jsou dnes již málo známy. V tomto článku bychom se chtěli zabývat tím, jak se tato stránka vyzorovala a jaké informace na ní byly zobrazeny.

⚡ Obergruppenführer gen. Heydrich, zástupce říšského protektora, se ujal úřadu

⚡ Obergruppenführer a generál polního maršála Reinhard Heydrich zastupující říšského protektora v Praze (s n. Maršál)

Slavnostní přehlídka cestujících setřin na Hradě.

Průběh předložený ... (text of the article describing the procession at the Castle)

Na poslední ... (text of the article describing the procession at the Castle)

Průběh předložený ... (text of the article describing the procession at the Castle)

Ministerský předseda Elias zatčen.

Průběh předložený ... (text of the article about the arrest of Minister President Elias)

Německé a italské vojsko zničilo tři sovětské divize.

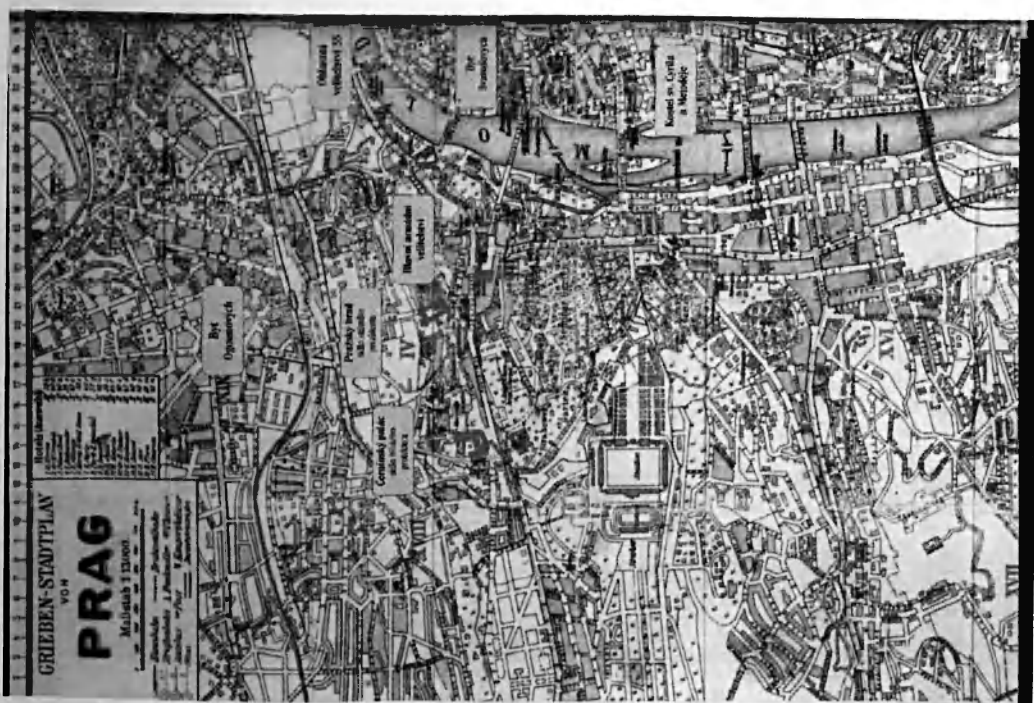
Veliká úspěšná protibritská akce v rámci letní útočné operace.

V Německé a italské vojsko zničilo tři sovětské divize v rámci letní útočné operace. Úspěšná protibritská akce v rámci letní útočné operace. Úspěšná protibritská akce v rámci letní útočné operace.

Průběh předložený ...

Průběh předložený ... (text of the article describing the progression)

Mapa Prahy v době protektorátu

Po atentátu poškozený Heydrichův vůz

Ilustrační foto z hry "Atentát 2003"

Ukázka dobového tisku s výnosem o odměně za nalezení atentátníků (v rámečku je unikátní vzkaz, který na tomto výtisku zanechal Kubiš Gabčíkovi: *Kdyby přišel Dulíšek, tak mu řekněte, že jsem na Flóře. Zdraví Dulich*)

1942. Rok 1942. Číslo 111.

Dobrotivý list

40 roků

Zvláštní vydání

ATENTÁT

na Zastupujícího říšského protektora

Deset milionů K odměny

za předložení údajů, které povedou k dopadení pachatelů

První část 1942. Rok 1942. Číslo 111.

První část 1942. Rok 1942. Číslo 111.

První část 1942. Rok 1942. Číslo 111.

První část 1942. Rok 1942. Číslo 111.

První část 1942. Rok 1942. Číslo 111.

První část 1942. Rok 1942. Číslo 111.

První část 1942. Rok 1942. Číslo 111.

První část 1942. Rok 1942. Číslo 111.

První část 1942. Rok 1942. Číslo 111.

VÝNOS

Říšského protektora v Čechách a na Moravě o vynášení civilního vyjimečného stavu

Ze dne 27. května 1942.

První část 1942. Rok 1942. Číslo 111.

První část 1942. Rok 1942. Číslo 111.

První část 1942. Rok 1942. Číslo 111.

První část 1942. Rok 1942. Číslo 111.

První část 1942. Rok 1942. Číslo 111.

První část 1942. Rok 1942. Číslo 111.